БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 68 (10129) | 1963 оной мартын 21, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Һайнаар бэлдээл һаа, һанаһандаа хүрэхэт

100 мянган гектар таряа нёдондонойхиһоо ехые тариха, байгша ондо 50 мянган гектар шэнэ газар элдүүрилхэ, гектар бүриһөө адагынь 9,2 центнер таряанай ургаса абаха зорилго республикын колхоз, совхозуудай урда табигдана,

★ ★ ★

...А ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЫН НАНГИН УЯЛГА

...а үйлэдбэриин ...начальнигуудай, ...ай секретарь- ...Москва хото- ...зүблөөн ажа- ...лүүдые сог- ...лүүлхэ дай- ...хүдөөгэй бухы ...а. Эндэ нүхэр ...гы үгэ хэлэ- ...лдбэриие бүри ...эр хүтэлбэ- ...тон тодорхой ...е үйлэдбэриин ...тийна комите- ...хын бүхы хү- ...

...та түгэс жэл ...орон доторнай, ...ад орон дотор, ...ooho таряа, ...ехээр абахын ...эймнай бүхы ...а. Тиин ажа- ...элүүлхэ, дото- ...нуудые хүсэд ...талаар ажалша- ...булаг мэтэ бу- ...э оршон бай- ...анизацинуудай, ...эгшэдэй, бүхы ...харюусалга ба ...алнэ. Тэдэнэр ...эбхи үүсхэлые, ...гол зорилго ...ho таряа, малай ...эр абадаг болохо ...ёhотой болоно. ...й, манай колхоз, ...н энэ жэлэй со- ...й амжалтатайгаар ...лтай ха юм.

...р, тодорхойгоор ...үрэ дүн түйла- ...олониитэ ажал- ...жэл шадабари- ...ань түшэглэхэ, ...дунда, зонтоёо ...эй гэжэ түрэл ...г. Хүдэлжэ бай- ...жо, хүдэлмэри- ...ы, тиигэбэлтнай ...гаа бүтээсэ дээ- ...ломжоёо хэлэжэ ...н бүхэн өөрын ...ой байдаг юм гэ- КПСС-эй ЦК-гай ...рэ хэлээ һэн. ...болохогүй. «Би ...харалта юушье ...ябаһан хүтэлбэ- ...ргшагүй байда- ...э жэшээ харуу- ...рин управлениин ...колхозой түрүү- А. Яньков хүдэл- ...түрүүлэгшын ту- ...шье болоодүй. ...хүсэндэ ехээр ... Ажалшадайнгаа ...ые анхардаггүй, ...ргүй, ядахадаа ...е үгэдэ хайха- ...даг гэһэн гом- ...нинэй нэрэмжэ- ...раа управле- ...ринхай. Малай ...түсэб, уялганууд ...оной түрүүшын ...е зүйлөөр дүүр- ...дүүргэгдэхэншье ...б гэхэдэ, үбэл- ...дүй байхада үб- ...ноод, бүхы малаа ...онхой. Гадна ма- ...э. Эдэ бүгэдэ ха- ...Яньковой хойрог ...хойшолонгууд ...огүй. Энээн ту- ...парткомдо үнинэй ...влениин хүтэлбэ- ...мэдэхэ. Теэд ...абтадаггүй бай- ...рашэлэн Бэшүү- ...ор нүхэр Козлов ...дүүлиг зан гар- ...зүбшэлдэхэ дура- ...үхирхэ, захирха ...э хүдэлмэришэ- ...имэһээнь совхо- ...дэ оронхой. Үн- ...хы гүрэндөө олзо ...олон мянган тү- ...н байха юм. ...хойрогоор хандаха ..., хүдэлмэришэдэй ...үсэл эрмэлзэлтые ...шадые ажалай ...жуулхын орондо

ажал хэрэгтээ хайша хэрэг хандаха ушарые жүрөөдэнэ. Тиимэһээ иимэ хүтэлбэри болбол ажахыгаа хүгжөөлгын, коммунизм байгуулгын түсэбүүдые дүүргэхын эшэ үндэһэ болохо үгэхэгүй байһаниинь ойлгосотой бэзэ.

Үйлэдбэреэ хүгжөөхэ, үргэдхэхэһөө ондоо шухала асуудал мүнөө үгы гээшэ. Бүхы партийна организацинуудай, бүхы ажалшадай хүсэ шадал гол түлэб энээндэ бүрин элсүүлэгдэхэ зэргэтэй. Теэд тиихын тула хүн зоноо бүтээсэ ехэтэй ажалда элсүүлхэ, зоригжуулха шадабаряа үдэр бүри нарижуулан һайжаруулха, хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, хүсэл бодолыень, һанамжа дурадхалыень гүнзэгыгөөр мэдэжэ, анхаралтайгаар дэмжэн һайшаажа байха ябадал партийна хүтэлбэрилэгшын шухала шэнжэ шанар мүн болоно.

«Хододоо арад зоной дунда байха гэһэн эрилтэ партийна хүдэлмэрилэгшэдэ табигдана. Партийна комитедэй хүдэлмэрилэгшэ хаана байха ёһотойб? Баһал колхоздо, бригада дээрэ, партийна организацида байха ёһотой... Партийна комитедэй зорилго хадаа үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэлгэдэ, коммунизм байгуулха тушаа партиин XXII съездын абаһан Программые дүүргэлгэдэ коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдые, бүхы хүнүүдые элсүүлхэ ябадал болоно» гэжэ Н. С. Хрущев заана. Энэ заабари хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй хүдэлмэриин заншал болохо ёһотой. Энээниие бэелүүлжэ, ажахын һайн амжалта түйлажа байһан хүтэлбэрилэгшэдые олоор дурдажа болохо. Жэшээнь, Хяагтын управлениин Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Соковиков, Зэдын управлениин Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр С. Б. Жаргаловай толгойлдог ажахынууд үйлэдбэреэ хүгжөөхэ талаар 1962 ондошье, мүн мүнөөшье жэл урагшатай һайнаар ябажа байна. Эдэнэрэй нюусань юуб? Хүн зонтоёо нягта холбоо барисаатай байдаг, ажалшадтайгаа нүхэр ёһоор хөөрэлдэдэг, хамаг бүхы шухала асуудалнуудаа тэдэнэй туһаламжаар шиидхэдэг, һанамжа, дурадхалнуудтань анхаралтайгаар хандадаг, дэмжэдэг, хүниие һүхирэлгөөр бэшэ, харин зүб, һайн зүбшөөлөөрөө, үнэн сэхэ үгөөрөө этигүүлдэг, хэлэһэн үгэеэ заабол хэрэг дээрэнь баталхын хойноһоо оролдодог байхадаал зоноо шэн габьяата ажалда зоригжуулжа шададаг ба хайра хүндэдэнь хүртэнхэй.

Иимэ заншалаар бүхы кадрнуудаа, илангаяа партийна хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлэн һургаха гээшэ үйлэдбэриин управленинүүдэй парткомуудай зорилго. Үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүд үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэлгэдэ сэхэ хабаадаха зэргэтэй. Тэдээн партийна, комсомолой организацинуудай дайшалхы шадабариие нарижуулан һайжаруулха, коммунистнууд, комсомолшуудые зүбөөр хубаарилан табиха, хүнүүдые шанга эрилтын ёһоор, ехэ харюусалгатай, заршамтай байхаар хүмүүжүүлхэ уялгатай.

Хүн зоноо хүмүүжүүлэн һургаха, гэдэнһээ өөрөө һургаал абаха! Энэ партийна хүдэлмэрилэгшын заншал болохо ёһотой. Энэ заабариие хэрэг дээрэнь бэелүүлдэг хүтэлбэрилэгшын ажахын амжалта түйлахань дамжаггүй.

Мүнөө манай колхоз, совхозууд ажахын шиидхэхы хүдэлмэридэ орохоёо бэлэдхэжэ байна. Хабарай тарилгада бэлэдхэл энэ жэлэй ороoho таряа, тэжээл болон малай ашаг шэмэ ехээр абаха хэрэгэй хуби заяа шиидхэхэ байна. Энэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулха, бүхы ажалшадаа энэ хүдэлмэридэ элсүүлжэ, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхые зоригжуулха шухала. Энэнь хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй, партийна хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй хүтэлбэриин онол аргаһаа, хүн зонойнгоо эдэбхи үүсхэлые хэр зэргэ хүгжөөн бадараадаг байһанһаань ехэнхидээ дулдыдаха.

Трактор агтань түгэс бэлэн

Нёдондоной алдуу эндүүгээ дахин дабтахагүйн, түүхэтэ долоон жэлэй табадахи хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын түлөө Хяагтын совхозой механизаторнууд нилээдгүй оролдолго гаргаһан байна. Эндэхи таряашад намар таряа хуряалгын дүүрэхэтэй хамта трактор болон бусад машинануудаа сэбэрлэжэ, совхозойнгоо гол МТМ-дэ суглуулжа, графигай ёһоор, поточно-узловой аргаар заһабарилжа эхилһэн байгаа.

Заһабарилгын үедэ совхозой дирекци, партком болон хүдэлмэришэдэй комитет механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэжэ, заһабарилгын ажалай бүтээсэ горитой дээшэлүүлээ. Мүрысөөндэ шалгаржа, халаанайнгаа даалгабариие 110—120 процент дүүргэһэн хүдэлмэришэдые нэрлэбэл: Иван Щербаков, Василий Чернояров, Леонид Фролов, Степан Казаков гэгшэд. Эндэхи механизаторнууд элдэб түхэлэй 5 трактор, 48 плуг, 42 сеялкэ болон бусад зэр зэмсэгүүдые һунгалтын үдэр хүрэтэр гол түлэб бэлэн болгоһон байха юм.

Тус совхозой директор нүхэр Афанасьевтай уулзажа хөөрэлдэхэдэ, иигэжэ мэдүүлбэ: һаяхан Эхэ ороноймнай ниислэл хото Москвада үнгэрһэн РСФСР-эй колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй, парткомуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөндэ хэлсэһэнэй ёһоор, Россин Федераци 2,5—2,6 миллиард пүүд ороoho таряа гүрэндөө худалдахаар түсэблөөд байхада, манайшье таряашад энээндэ хубитаяа баһал оруулалсахаар эрмэлзэнэ. Нэн түрүүн манай совхозой таряашад тарилгын газараа зүбөөр хубаарилха, үнэтэ ургамалнуудые бүри ехээр тарихаар хараалба. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ хамтадаа 10 мянган гектарта ороoho ургамалнуудые тарибал, байгша ондо 11 мянга 350 гектарта тэрэниие тарихаар түсэблэнэбди. Тэрэ тоодо: шэниисэ 5400 га, ешмээн—1750 га, горох — 250 га, гэршүүхэ—100 га гэхэ мэтэ. Мүнөө 16 мянга 880 центнер ороoho таряанай үрэһэн шалгагдажа, тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй. Хоёр халаанда хүдэлхэ механизаторнуудтайбди, тэдэмнай тус тустаа трактор, машинануудаа даажа абанхай. Хабарай тарилгые богонихон болзорто, һайн шанартайгаар дүүргэхые хүсэнэбди,—гээд дүүргэбэ.

Д. Цыденжапов,
манай корр.

Кукуруза тарилгада һайнаар бэлэдхэнэ

Саянай совхозой хоёрдохи отделениин кукурузашан—Даниил Дашиевич Ухеевэй звено мүнөө хабарай тарилгада бэлэдхэлгын хүдэлмэриие ехэ эршэмтэйгээр ябуулжа байна.

Энэ звено табан хүнүүдһээ бүридэһэн, мүн нэгэ «МТЗ-5» трактортай. Мүнөө үедэ эдэнэй ехэнхи хүдэлмэринь поли дээрээ наг шэбхэ гаргалга болоно. Тиин бүхы дээрээ 130 гектарта кукуруза таригдаха.

Тэрэнэйнгээ гектар бүридэ 30 тонноһоо доошо бэшэ наг шэбхэ зөөжэ, энээнээ һаяын үдэрнүүдтэ дүүргэхын тула эршэмтэй шангаар хүдэлнэ.

— Энэ жэл бүхы полиингоо гектар бүриһөө 670 центнерһээ доошо бэшэ кукурузын ногоон набша сохом суглуулхал байхабди,—гээд нүхэр Ухеев мүнөө мэдүүлнэ.

Фермэнүүдэй шадар үбэлэй туршада сугларһан наг шэбхэ болон малай дэбдихэртэ бэлдэһэн хохирой һуури гэхэ мэтын бүхы үтэгжүүлгые сүм суглуулжа гаргаха зорилготой. Энэ хэрэгтэ «ПГ-05» түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, наг шэбхэ оньһон аргаар ашаалагдажа эхилхэнь. Энээнэй ашаар хүдэлмэринь нилээд түргэдхэшье, мүн хүнгэрхэшье байна.

Тарилгын зэр зэмсэг һайн шанартайгаар бэлдэгдээ. Тарилга «СКГН-6» сеялкээр хэгдэхэ.

Звеногой гэшүүд Жамсаран Меньжуров, Кирилл Ошоров, Владимир Сотников болон трактористаар Даша-Нима Дамнянов, Даниил Ухеев гэгшэд эбтэйгээр ажаллана.

Ш. Байминов.

НОБШОРХО САГ ДҮҮРЭЭ

ХЭРЭН ТОСХОН. (**Телефоноор абтаба**). Долоон жэлэйнгээ табадахи хабарые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтажа, ороoho таряа болон бусад ургамалнуудай элбэг баян ургаса абаха дайшалхы зорилго хүдөө ажалшадай урда табигданхай.

Тиимэһээ, мүнөө партийногүрэнэй хиналтын комитедүүдтэ туһалха олониитын бүлэг болон постнууд, хүдөөгэй бэшэгшэд, эдэбхитэд колхоз, совхозуудта ябажа, тарилгада бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэриие тон нарин нягтаар шалгажа, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые яаралтайгаар усадхахын тула ехээр оролдоно.

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта хабарай тарилгада бэлэдхэл үргэнөөр шалгагдажа байна.

«Восточные Саяны» колхозой Галбайн отделениинхид тарилгадаа муу бэшээр бэлдэнхэй гэжэ тэмдэглэхээр. Эндэ бүхы трактор, сеялкэ, плуг, культиватор, борной гэхэ мэтэ һайнаар заһабарилагдажа, бэлэн болонхой. Тракторнуудынь зохидоор зэргэлүүлэгдэжэ табигдаад, мөөр доронь тулга, үбилтэ хэгдэнхэй. Шухала деталь, частьнуудынь хушагдажа, тоһодогдоһон байна. Мүн отделенидэ хүрэнгын ороoһоншье хэдэн дахин наринаар сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөд, хадагалагданхай. Эдэ бүгэдэ шалгалтаар һайн сэгнэлтэ абаа. Отделениие эрхилэгшые техникын талаар орлогшо Б. Бухаевай оролдосото ажалые тэмдэглэмээр. Эндэхид кукурузын тарилгада баһал һайнаар бэлдэжэ байна. Оролдосотой габшагай кукурузашан Д. Осоров даажа абаһан газартаа 1000 гаран тонно шэбхэ гаргаа.

Харин эдэнэрэй хүршэ Сагаан-Нуур, Таһархай гэжэ газарнуудтахи отделенинүүд тарилгада үшөөл хүсэд һайнаар бэлдэжэ шадаагүй. Нилээд олон сеялкэ, плуг, культиватор шанар муутайгаар заһагдаа. Тэрэшэлэн үрэһэ хүрэнгынь ороoһон муугаар сэбэрлэгдэһэн, гуламнятай байгаа. Тэрэнь мүнөө хүрэтэр хордогдоогүй, тусхай препарат, хоро гэхэ мэтэшье абтаагүй байха юм. 500 гектарта кукуруза тариха аад, таряалан дээрээ мүртэй наг шэбхэ гаргаагүй.

Шалгалтада хабаадагшад элирүүлһэн дутагдалнууд тухайгаа колхозой правлени, парткомой үргэн суглаан дээрэ дэлгэрэнгыгээр соносхожо, тэдэниие усадхахын тула оролдожо байнхай.

Д. Янданов,
«Саяны» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Үндэр наһатын оролдолго

МУХАР-ШЭБЭР. Удаан болзор соо хамтын ажал дээрэ хүдэлөөд, пенсидэ гаража амаран һуухада, хэн юун гэжэ хэлэхэ бэлэй даа. Тиин гэһээ Санжи Доржиев иимэ хүнүүдэй нэгэн бэшэ юм. Тэрэнэй жара наһа гүйсэхэдэнь, «гүрэнһөө пенси абаад, саашадаа амарагты» гэһэн байгаа. Теэд Санжи Доржиев юушье хэнгүй удаан гэртээ һуужа шадаагүй.

—Юрэдөө, намда нэгэ ажал үгэхэ болоот, битнай миин һуужа шадахагүй байнаб, — гэжэ отделениин хүтэлбэрилэгшэдтэ үнгэрэгшэ жэл хандаа бэлэй.

Шахан таргалуулха залуу малай гүүртэ даажа абахыень тэрээндэ дурадхаба. Тиихэдэнь Санжи Доржиев өөрынгөө һамган Сырматай, Нимажап хүбүүнтээ гурбуулаа 200 харашаг тушаажа абаад, тус бүриинь шэгнүүрые 300 килограмм болгожо, гүрэндэ худалдаа юм.

Санжи Доржиев энэ ажалайнгаа хажуугаар 80 гектар газарта кукуруза тарижа, гектар бүриин 300 центнер набша намаа хуряагаа һэн. Мүнөөшье жэлдэ Санжи Доржиев кукурузашадай звено эрхилхэ юм.

Л. Гомбоев.
«Эрдэм» совхоз.

...СР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...нцевта Буряадай АССР-эй эрдэм ухаанай ...габьяата ажал ябуулагшын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

...е шэнжэлхэ совет эрдэм ухаае, Буряад орон... ...м ухаае хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь ...гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, түүхын эрдэм ...ат, СССР-эй Наукануудай академиин Сиби... ...н Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын комплексно ...на зүгэй гадаадын оронуудай таһагые даагша ...Георгий Никитичтэ **Буряадай АССР-эй Эр...он техникын габьяата ажал ябуулагшын ...ргэ** олгохо.

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **А. ХАХАЛОВ.**

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Ч. ДОРЖИЕВ.**

...Соведүүдэй байшан. 1963 оной мартын 19.

...алгалтын комиссинууд хүдэлнэ

...ЭР. (**Телефо...** Байгша оной ...колхоз, совхо... ...тарилгада бэ... ...нитын зүгһөө ...агдалнуудыень ...тушаа эндэ... ...н управлени, ...-партийна хи... ...ехэ хүдэлмэри ... ...гүрэнэй-пар... ...н органуудта ...бүхэндэ яба... ...илгын бэлэд...

хэлые шалгаха ниитын 9 комисси ажаллана. Тус комиссинуудай түрүүлэгшэнэрээр управлениин хүдөө ажахын мэргэжэлтэд—агрономууд болон инженернүүд, партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд томилогдонхой.

Эдэ комиссинууд колхоз, совхозуудта гаража, тэндэхи гүрэнэй-партийна олониитын хиналтын бүлгэмүүдтэй сугтаа элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха гэжэ оролдоно.

Манай корр.

МАРТЫН 25-да МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ БҮГЭДЭ НИИТЫН ҺУРАЛСАЛДА ХАБААДАГШАДАЙ ШАЛГАЛТА БОЛОХОНЬ!

Хориин үйлэдбэриин управлениин Үдын совхозой гараж. Эндэ механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсал эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, һаяар шалгалтань эхилхэ байна. Энэ һургуулида хамта 42 хүн һураа. Тэдэнэйнь 27-нь комбайнер, 15-нь тракторист. Хонишод, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, мал адуулагшад, модошо дархашуул, совхозой бусадшье хүдэлмэришэд бии. Тэдэнэр механизаторнуудай мэргэжэлтэй болохо гэжэ ехэ оролдосотойгоор, нэгэшье үдэр гээнгүй, хэшээлдээ эдэбхитэйгээр хандана. 4-дэхи отделениин хонишод Һагсан Найданов, Дугар-Цырен Жигжитов, комсомол Виктор Мункуев гэгшэд эрхим һайнаар һурана.

Хонишон Һагсан Золтоевич Найданов механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсал тухай иигэжэ хөөрэбэ:

— Би хоёр шалгалта барижа байнаб. Минии даажа абаһан отарада 648 эхэ хонид бии. Мүнөө 540 хурьган абтаад байна. 100 эхэ хониһоо 100 хурьга абаха гэһэн уялгаяа сохом дүүргэхэ байхал аабзаб гэжэ һанагдана. Апрель һара болотор бүхы хониднай түрэжэ дүүрэхэ. Энэ нэгэдэхи шалгалтамни. Теэд мартын 25-да хоёрдохи шалгалтаяа барижа, трактористын үнэмшэлгэ абаха хүсэлтэйб.

— Совхоздо 42 хүн гүрэнэй шалгалта бариха юм. Эдэмнай бултадаа үнэмшэлгэ абажа, трактор, комбайнуудые жолоодохо эрхэтэй болохо гэжэ найдагдана,—гээд механизаторнуудай багша, инженер-механик Юрий Федорович Кочнев хэлэбэ.

Тушаан боложо ээлжээтэ хэшээлдэнь байлсабабди. Нэгэ бүлэг трактористнууд жолоодолгоор хэшээл абажа байба. Эндэ 4-дэхи отделениин залуу хонишон Дугар-Цырен Дашиев «МТЗ-50» түхэлэй тракотораар урагша, хойшонь табилуулна, эрьенэ, тойроно. (**1-дэхи зураг**). Тэрэ саанань хоёрдохи бүлэг механизаторнууд үзэһэн материалнуудаа дабтажа, бэе бэеһээн һуралсана (**2-дохи зураг**).

— Манай совхоздо 60-аад трактор, 30 гаран комбайн бии. Таряа хуряалгын үедэ жэлһээ жэл бүри механизаторнуднай дутадаг байна бшуу. Теэд мүнөө жэлдэ шэнэ техникэ абахаар хараалнабди. 42 хүнэй энэ һургуулияа дүүргээ һаань тракторист, комбайнернуудаар олон болохомнай,—гээд, совхозой главна инженер Юрий Романович Димитров манда хөөрөө.

С. Балдуевай
фото, текст.

Хододоо зонойнгоо дунда, зонтойгоо хамта

Партиин Центральна Комитедэй ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд долоон жэлэй табадахи жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгээр абаха, гүрэндэ тушааха талаар дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абанхай.

Абаhан уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула управлениин бүхы хүдэлмэрилэгшэд, колхознигууд, мэргэжэлтэд болон алба хаагшад бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байнад. Ажалшадай энэ ехэ эрмэлзэлгэ оролдолгые партийна организацинууд үүдхэнэ. Энээнии Гильбэрэй сомсоведэй «Коммунизм» колхозой партийна организациин ябуулжа байгаа хүдэлмэри элеэр харуулна.

Тус партийна организаци (секретарниинь нүхэр В. Л. Доржиев) үнгэрөөшэ жэлэй ажал хүдэлмэриин дүн согсолхо, мүнөө жэл бүтээгдэхэ, бэелүүлэгдэхэ зорилгонуудые хараалха талаар ехэхэн эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри ябуулаа. Жэлэй дүнгөөр бригада, фермэ, отара, гүүртэ бүхэндэ хамтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ, шэнэ жэлэй социалис уялганууд абтаhан байна. Энэ асуудалаар колхозой парторганизациин нээмэл партийна суглаан боложо үнгэрөө hэн

1963 ондо хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар социалис уялганууд абтажа, гоё hайханаар бэшэгдэжэ, клуб, библиотекэ, улаан булан, культбаза болон ажалшадай ажаhуудаг, хүдэлдэг байра байшангуудаар үлгэгдэhэн юм. Тиигэжэ хүн бүхэн энэ жэл ямар юумэ хэхэ, өөрынгөө зорилго, уялгануудые тодорхойлжо абанхай.

Ажалшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөө зүбөөр хүтэлбэрилхын тула партийна организаци ехээр оролдоно. Мүрысөөнэй дүн недели бүхэндэ гү, али арбан хоног, hара, квартал бүхэндэ согсологдожо, ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаhан» болон дүн харуулдаг самбарта бэшэгдэдэг, радиогоор дамжуулагдадаг. Түрүүшүүлые урмашуулха, ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдые зэмэлхэ, журамтай болгохо талаар шухала хэмжээнүүд абтажа байдаг.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй түүхэтэ материалнуудай удхые хүн бүхэндэ ойлгуулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа. Колхозой партийна организациин агитколлектив hаяхан үнгэрhэн hунгалтын үедэ hайнаар хүдэлжэ гараа. Агитаторнууд арбан хоногой дүнгүүдээр гүүртэ, отара, фермэ, бригадануудаар ябажа, үнгэрhэн саг соо тэдэнэй хэhэн ажал хүдэлмэриин дүн гаргажа, хөөрэлдөө, элидхэлнүүдые үнгэргэдэг. Тиихэдээ ерэхэ арбан хоногой туршада тэдэнэй, бүхы колхозой бэелүүлхэ түсэб, зорилгонуудтай танилсуулдаг. Ойлгууламжын хүдэлмэридэ илангаяа коммунистнууд Даша-Нима Раднаев, Александр Санжиев болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Коммунистнар социалис мүрысөөнэй түрүүшүүл байхаhаа гадна, сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө ходо туhалжа, түрүү, hайн юумэндэ hургажа байдаг. Үнинэй коммунист, КПСС-эй Буряадай обкомой гэшүүн Норжима Абидуевна Пурбуева «өөрөө түрүүл, нүхэдтөө туhала» гэhэн hайн hайхан заншалтай. Тэрэнэй саг үргэлжын оролдолго, туhаламжаар hаалишад М. Цыренжапова, Е. Жаркова гэгшэд түрүүшүүлэй зэргэдэ гараад, үдэрэйнгөө даалгабари 110—120 процент дүүргэнэ.

Колхозой hаалиин гүүртэнүүд хоорондохи социалис мүрысөөнэй дүнгые согсолходо хоёрдохи гүүртынхид түрүү hуури эзэлhэн байна. Тэдэнэр жэлэй эхинhээ хойшо бүхы гүүртээрээ үнеэн бүриhөө 400 гаран литр hү haaгаа. Ажалдаа hайн амжалта туйлаhанайнь түлөө тус гүүртын коллективтэ дамжуулгын Улаан туг мүнгэн шангтайгаар барюулагдаа.

Малшадай дунда нинтэ-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри hайнаар ябуулhанай ашаар hү haaлга бэшэшье гүүртэнүүдтэ нилээд дээшэлээ. Жэлэй эхинhээ хойшо тус колхозой hаалишад үнеэн бүриhөө 350 гаран литр hү haaгаа. Энээниинь нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, 30-аад процентээр дээшэлhэн болоно. Энээнэй ашаар «Коммунизм» колхозойхид гүрэндэ hү худалдаха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые 88 процентээр дүүргэжэ шадаа.

Д. Мангутов,
КПСС-эй обкомой инструктор.

Түрэл орон доторнай

ТҮРҮҮ КООПЕРАТОРНУУД ШАГНАГДАБА

МОСКВА, мартын 19. **(ТАСС-ай корр.).** Роспотребсоюзай, гүрэнэй худалдаа наймаанай болон эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Центральна комитедэй Улаан туг Росглавкоопромторгын Ленинградай худалдаа наймаанай оптово баазада барюулагдаба. РСФСР-эй эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинуудай республиканска социалис мүрысөөндэ энэ баазын хүдэлмэрилэгшэд илажа гараа.

Кировскэ облпотребсоюзай, облкоопсбытсекци мүрысөөндэ илагшадай дунда бии. Энэ секци городой кооперативна худалдаа наймаанай талаар эд бараа худалдаха, үлүү гараhан продуктнуудые — hү, мяха, хартаабха, овощ худалдан абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Роспотребсоюзай консервын болон овощ хатаалгын промышленностиин управлениин Майковско пищекомбинадта, Росглавкоопромторгын Горьковско худалдаа наймаанай оптово баазада болон бусадта мүнгэн шангууд үгтөө.

Социалис уялгануудаа дүүргэхэ талаар Тульска болон Тувын потребсоюзууд амжалтатайгаар хүдэлмэрилөө гэжэ Роспотребсоюзай правлени, гүрэнэй худалдаа наймаанай, потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай президиум тэмдэглээ. Амжалтатайгаар хүдэлмэрилhэнэйнь түлөө Росглавкоопромторгын Ивановска, Воронежско, Казанска худалдаа наймаанай оптово баазанудай, тэрэшэлэн «Росскоoплестара» трестын Свердловско леспромхозой коллективүүдтэ баясхалан хүргэгдөө.

ДАЛАЙДА ТАМАРХА «КРАСНЫЙ ОКТЯБРЬ» ГЭЖЭ КОРАБЛЬ

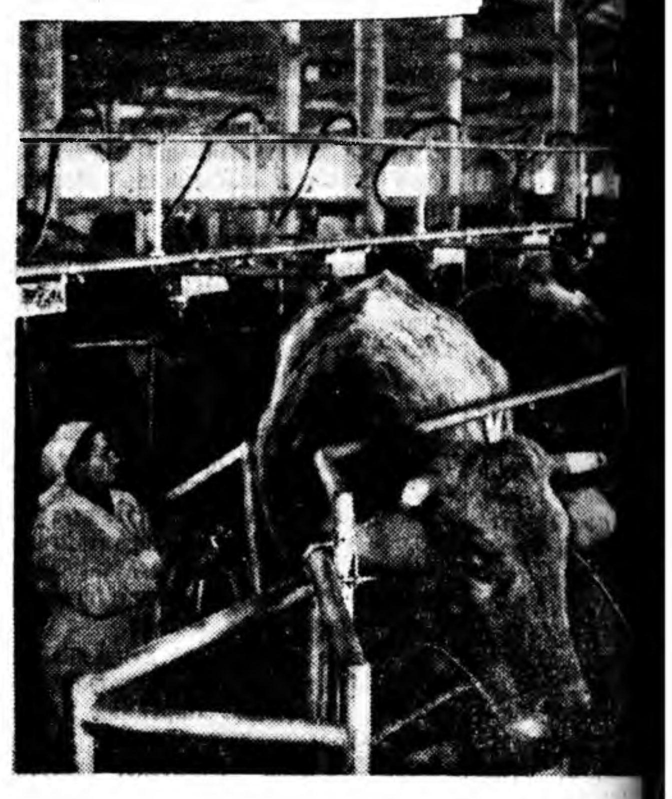
ХЕРСОН, мартын 19. **(ТАСС-ай корр.).** Далай соогуур хуурай ашаа шэрэхэ, 22 мянга гаран тонно шэгнүүртэй «Красный Октябрь» гэжэ корабль Херсоной судна бүтээлгын заводто үсэгэлдэр уhанда табигдаа. Судна тамаралгын шэнэ шэнэ оньhо түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. Трюмүүд соохи агаарайнь шииг түсхай приборнуудаар гуримшуулагдадаг.

Судна бүтээгшэдэй коллектив корабль бүтээлгые түгэсхэхэ — туршалга хэхэ хүдэлмэриие эхилээ. Энэ кораблиие ажалшадай уласхоорондын hайндэр — Майн 1 хүрэтэр Хара далайн пароходстводо дамжуулан үгэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

ЗУУН ЭХЭ ХОНИНhОО 400 ХУРЬГА АБАХА

ВИТЕБСК, мартын 18. **(ТАСС-ай корр.).** Миорско үйлэдбэриин управлениин «Великое село» гэжэ колхоздо хонишодой түрүү дүй дүршэлэй hургуули байгуулагданхай. Энэ ажахы хони үсхэбэрилгөөр ехэ амжалтануудые туйлаа. Залуу колхозница В. Тарарака хонидоо түргэ түргэнөөр түрүүлжэ, үнгэрэгшэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 389 хурьга, 250 килограмм нооhо абаhан байна. Хониной центнер мяханай өөрынь үнэ 49,4 түхэригтэ болоо.

Колхоз романовска сэбэр үүлтэрэй хонидые үсхэдэг. Мүнөө жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 400-hаа үсөөн бэшэ хурьга абаха гэжэ эндэхи хонишод шиидэhэн байна.

СМОЛЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Починковско үйлэдбэриин управлениин В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз олон hалбаритай ажахы болоно. 1080 толгой эбэртэ бодо малтай. Колхоздо ехэ барилга хэгдэнэ. Малые
уяада байлга...
hалха байра h...
үнез hаадаг «ё...
хеэрэлгэ тодхо...
рэ: үнеэд оньho...
жа байна.
ТАСС-ай ...

СОЁЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ УЛАМ hАЙЖАРУУЛХЫН ТҮЛӨӨ

КРАСНОДАР, мартын 18. (ТАСС). Краснодарай. Ставропольин хизаарнуудай, Ростовой об-
лаетиин, Дагест...
гушай, Кабар...
Хойто-Осетиин А...
гейскэ. Карачае...
тономно област...
ажалшадай дунд...
хүдэлмэри саашы...
ха асуудалаар ...
эндэ нээгдээ.

«Партийна ...
хахэ соёл сур...
тухай» КПСС-эй...
тэхи хүдөө ажа...
сурталай таhагы...
Степаков элидха...

Зүблөөн худ...
дүүлhээр.

АДУУ МОРИДОО ИИГЭЖЭ ОЛОШОРУУЛХА ЗОРИЛГОТОЙБДИ

Мал ажалай продуктнуудые элбэгжүүлхын тула манай ажахыда адуу моридые олоор үсхэбэрилөө hаа таарамжатай гэжэ hанагдана. Бүхэли жэлэй хугасаа соо бэлшээридэ байлгаhан адууhаа шамбай бэетэй морин hургагдахаhаа гадна, хямда сэнтэй мяхан элбэгээр абтадаг.

Гэбэшье, hүүлэй жэлнүүдтэ энэ олзо ехэтэй hалбаридаа анхарал hулаар хандуулдаг болоhон байгаабди. Тиимэ ушарhаа адуу моридой тоо толгой жэлhээ жэлдэ үсөөржэ байhан. 1959 онhоо 1962 он болотор адуу моридnай бүхыдөө 44 толгойгоор үсөөрhэн байна. Тэрэнэй тоодо 26 гүүд оролсоно. Хэрбээ 1959 ондо бүхыдөө 66 унаган түлжүүлэгдэhэн байбал, 1962 ондо оройдоо 22 унаган абтаа гэхэ гү, али адуунай түл абалга 3 дахин үсөөрhэн болоно.

Тиибэ яабашье, адуу моридhоо горитойхон олзо доход ороно гээшэ.

Ажахымнай элдэб техникээр хүсэд хангагданхайшье hаа, мори унаа хэрэглэгдэhээр. Колхоздомнай 335 толгой адуун, тэдэнэй тоодо 120 морид, 77 гүүд бии. Эдэ морид бүхы жэлэй хугасаа соо элдэб янзын ажалда хабаададаг. Энэ hалбариhаа 16202 түхэриг олзо доход колхозой жасада ороо.

Мүнөө манай ажахыда адуу моридой тооее олошоруулха зорилгоор ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана. Мүн үүлтэрыень hайжаруулха зорилготойбди. 1963 ондо хүдэлмэриин моридой тоо 140, гүүдэй—90 толгойдо хүргэхэ хүсэлэнтэйбди. Мүн бүхыдөө 50 унага түлжүүлхэбди.

Энэ түсэбөө хүсэд бэелүүлхын тула бүхы гүүдээ искусственна аргаар үрэжүүлхэ hанаатайбди. Адуунайнгаа үүлтэрые hайжаруулхын тула хатарша үүлтэрэй азаргануудые ороондо табихабди. Хоёр ондоо үүлтэрhээ гараhан түл томо болоходоо түргэн, 2 наhатайдаа 300—350 килограмм татадаг.

Колхоздомнай хатарша үүлтэрэй «Банан» гэжэ азарга бии. Тэрэнэй үрөөр искусственна арга хэрэглэн, 80 гүүдые үрэжүүлхэбди. Техник-үрэжүүлэгшээр дүй дүршэл ехэтэй адуушан хүдэлдэг.

Мүн олон унага абаhан адуушадые урмашуулхын тула горитойхон нэмэлтэ түлбэри үгэхөөр хараалагдаа. Жэшээнь, түрэhэн бүхы унагадай 65 процентые эхэhээнь hалгаатар томо болгоhон адуушанда толгой бүриинь түлөө 2 түхэриг мүнгэ үгтэхэ.

Мүнөө адуушаднай 1963 ондо 100 гүүн бүриhөө 70 унага түлжүүлхэ социалис уялга абаад, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

М. Цыренов,
«Улаан Оронго» колхозой түрүүлэгшэ,
К. Торгашин,
колхозой главна зоотехник.

„Буряад үнэндэ" бэшэhэнэй hүүлээр

△ **«Эрдэм совхозой Шэнэhэтын гүүртын hаалишадай гомдол тушаа Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь нүхэр Цыбиков иигэжэ бэшэбэ:**

Тэрэ гүүртын үнеэд мүнөө электрын галаар гэрэлтүүлhэн шэнэ байрада уюулангүй байлгагдадаг болоо. Зоотехническэ эрилтын ёhоор үнеэдтэ искусственна үрэжүүлгэ хэгдэнэ, ректальна аргаар hубайнуудынь саг соогоо элирүүлэгдэнэ. Үнеэ hаадаг «ёлочко» түхэлэй түхеэрэлгэ hаядаа тэндэ бүтээгдэхэ болоо.

△ **Улаан ганга гэжэ горхондо уhа хаажа, хубаарилан тарааха түхеэрэлгэ энэ жэлдэ баригдаха, тиигэжэ тэрэ багай 200 гектар газар нэмэгдэжэ уhалагдахань. Үбhэнэй ургаса дээшэлүүлхэ, сабшалан hайжаруулха бусадшье хэмжээнүүд гурбадахи фермэдэмнай хараалагданхай гэжэ Хэжэнгын совхозой директор нүхэр Дугаров манай газетын шүүмжэлэлдэ харюусаха зуураа мэдээсэбэ.**

△ **Газетынтнай февралиин 12-ой номерто толилогдоhон «Шухала хэрэгсэлэй эд бараан хомор» гэhэн бэшэгэй үндэhөөр зохисотой хэмжээн абтаа гэжэ Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь нүхэр Византийский мэдээсэбэ. Тусхайлбал, эдеэ хоолой болон бусад шухала хэрэгсэлээр арад зониие хангаха хэрэгтэ оhол назагайгаар хандадаг байhан Орлигой эд хэрэглэгшэдэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ нүхэр Ирхеев тушаалhаа гаргуулаа.**

hаалишан Дулмаж...

— Дулмажап, фермэ дээрэ ошожо, нэгэ хэды үдэр хорёод гунжадые харууhалха болоо гүш даа. Эдэниие хаража байhан hаалишан үбдэшоо,— гэжэ нэгэтэ үглөөгүүр hаалиин фермые эрхилэгшэ Дулмажап Гармаевна Ширапсынгеевагай гэртэнь ерэжэ, хэлээ бэлэй. Ямаршье ажалhаа сухаридаггүй, ажал хүдэлмэридөө шударгы бэрхэ гэгдэдэг Дулмажап Гармаевна эрхилэгшын хэлэхэдэ арсаншьегүй, фермэ дээрэ ажаллахаяа ошоо hэн.

— Вот, харана гүш, тэры тэрэ хашаанда хаалгаатай байhан hүрэг гунжадые? Эдэниие эзэнэйнь ерэтэр харууhалжа байгыш даа. Бү муудуулаарай, тугаллахань ойртоо юм шуу,—гэжэ фермые эрхилэгшэ урда захын хашаа соо хаалгаатай байhан хорёод гүнжадые заажа үгэбэ.

Теэд хэды үдэрэй үнгэрбэшье, тэрэ үбшэлhэн hаалишан фермэдээ дахин ерээгүй бэлэй.

Гунжадай тугаллажа эхилхэдэ Дулмажап Гармаевна hаалишанаар ажаллахаяа үлөө hэн. Түрүүшын үдэрнүүдтэ хүндэ байдаг hэн. Ажалаа дүүргэhэнэй hүүлээр үдэшэндөө арайхан гэжэ гэртээ харидаг бэлэй. Үглөөгүүр ажалдаа ошоходонь, гарнуудынь хүшэшэhэн байха, нюрганиинь үбдэхэ. Теэд сугтаа ажаллажа байhан нүхэдhөө хожомдохогүй гэhэн хүсэлэнтэй хадаа энээниие обёордоггүй гэхэ гү, али анхаралдаашье абадаггүй байгаа. Тугаллаhан гунжадайнгаа харууhые нилээд hайжаруулжа, шэмэ ехэтэй хоол hайнаар бэлдэжэ үгэдэг, hаахынгаа урда тээ, мүн hаалгаяа дүүргээд, хүхэ дэлэнгыень нидхэрдэг болобо. Мэдэхэгүй юумээ дүршэл ехэтэй, үнинэй hаалишадта заалгадаг hэн. Тэрээнэйнгээ ашаар, мүн оролдолгын хүсөөр түрүүшынгээ жэлдэ үнеэн бүриhөө 1500 килограмм hү hаагаад, түрүүшүүлэй зэргэдэ гаража, сугтаа ажалладаг нүхэдөө гайхуулаа, баясуулаа бэлэй. Энэ хадаа 1957 ондо болоhон юм.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо Дулмажап Гармаевна ажал дээрээ жэл бүри ехэ амжалта туйлана. Дулмажап Гармаевна гансал өөрынгөө урдахи ажал хараад байдаг бэшэ, мүн hая ерэhэн залуу hаалишадта дүй дүршэл тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэдэг, үнеэдые хайшан гэжэ харууhалхада hүн ехээр hаагдадаг бэ гэжэ заадаг.

Дулмажап hү hаалгаяа жэлhээ жэлдэ дээшэлүүлдэг юм. Хэрбээ 1959 ондо үнеэн бүриhөө 1617 килограмм hү hааhан байбал, 1960 ондо—2300 килограмм, 1962 ондо—2254 килограмм hааhан байна. Энэ жэл дааhан 17 үнеэнhээ үшөө ехэ hү hаахаар зоригжонхой. Тэрэ 3-дахи жэлээ социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ жагсанхай.

— Би мүнөө зургаадахи жэлээ hаалишанаар ажаллажа байнаб. Энэ хугасаа соо нилээд дүй дүршэлтэй болооб, жэлhээ жэлдэ hү hаалгаяа дээшэлүүлхые оролдожо байдагби,—гэжэ Д...
маевна ехэ ом...
нэ.

— Даажа аб...
hайнаар хара...
ёhоор тэжээл ...
руулан буйлу...
Мүн hаалгажа...
тэй үнеэдээ тү...
хахад гү, али ...
шэргээдэгби. ...
hүүлээр 4—5 ...
соо үдэр бүри ...
хин hаагшаб, ...
hайса нидхэрн...
рүүшынхеэ т...
жан үнеэн ба...
рүүшын 7—8 ...
соо үдэр бүри ...
хин hаадаг, ...
нидхэрдэг бай...
үнеэн бүриhөө...
хоёр мянгаhаа...
hаадагби. Түүх...
лэй түсэбэй ...
сагаан эдеэ бү...
ха хүсэлэнтэй...
бүриhөө 2300 ...
доошо бэшэ h...
тайб. Энэ үнд...
тэй түрэтэйгөө...
ла хүсэ шада...
ажалланам,—г...
дүүргэнэ.

Эрхирэгэй со...
hаалишан Ду...
евна Ширапсы...
үнэн зүрхэнhөө...
рэн хандахаh...
хамтын хэрэгт...
хабаададаг юм.

Улаан-Үдын ...
управлени.

Гансаараа 1200 гахай шаха...

Холын Краснодарска хизаарай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй уряа бэшэг Кабанскын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай малшан, механизатор бүхэнэй зүрхэндэ халуун ошо бадаруулжа, ажалай ехэ амжалтада зоригжуулаа.

Мүнөө эндэхи Путь к коммунизму» колхозой гүүртэ, фермэнүүдэй малшад, hаалишад, гахайшад өөhэдынгөө арга боломжые дахин дахин наринаар тооложо, тодорхойлжо, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаад, эршэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Колхозой эрхим гахайшан Андрей Решетов иигэжэ мэдүүлнэ:

— Хэрбээ би нёдондо гансаараа 800 гахай шахажа, 630 центнер мяха гүрэндэ тушааhан байбал, энэ жэлдэ улам оролдосотойгоор хүдэлөөд, гүрэндөө 950 центнер мяха гэхэ гү, али 1200 гахай шахажа тушаахаб.

Нүхэр Решетов шэнги урагшаа hанаатай, үнэн шударгы гахайшад эндэ олон. Дүршэлтэй гахайшад Анна, Евдокия Воротниковатан хаража байhан гол эхэ гахай бүриhөө 14 поршоонхо, нэгэ түрүүлээд шахаха залуу эмэ гахайhаа 6—6 поршоонхо түлжүүлхэбди гэжэ үгээ үгэнхэй. Мүн Екатерина Седунова, Крестина Голубева, Анастасия Шульгина гэгшэд баhал олон поршоонхо абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ зорилго табинхай.

Колхозой гэшүүд ажахынгаа энэ hалбариие зүбөөр, түрүү аргаар эмхидхэжэ, хүдэлмэриинь гуримшуулан, поршоонхо олоор түлжүүлхэ, 2 мянга шахуу центнер мяха, тэрэ тоодо 1256 центнер гахайн мяха, гүрэндөө худалдаха юм.

— Нэн түрүүн гахайнуудаа эрид олошоруулжа, тэдэнээ
1700 толгойдо...
жэлдэ 570 эх...
аргатай байна...
гансахан ерэх...
кварталда 500...
тарган мяха ...
бии,—гэжэ а...
гайхашан ...
хөөрэнэ.

Гахай олоо...
мяха ехээр ...
тула эндэхид...
элдэб янзын ...
бэлэдхэхэ гэ...
ша ондо бүхы...
горох, 750 га ...
элдэб ургама...
250 гектарта ...
1490 гектарта...
хань.

Эндэхид ур...
рилгоёо эрхи...
хэлэhэн үгэд...
жэлэй эхинhээ...
далаа гамн...
байна.

МЭРГЭЖЭЛТЫН hАНАМЖА

Хүрьhэ хамгаалха асуудалаар болохо конференциие угтуулан

ТАРЯАЛАМНАЙ ХЭЗЭЭ ЭЛЬhЭНДЭ ДАРАГДАХАЯА БОЛИХОБ?

Энэ оной март hарын hүүл багаар Улаан-Үдэ городто научно-үйлэдбэриин конференци зарлагдажа, манай Буряадай республикада газарай хүрьhэнэй гэмтэлгэтэй яажа тэмсэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Тус конференцидэ Москва, Новосибирск городуудай элитэ эрдэмтэд, Сибириин зарим областьнуудай хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хабаадаха юм.

Мүнөөдэр энэ асуудалаар хүдөө ажахын мэргэжэлтэ С. Бадмаевай статья толилбобди.

Жэлhээ жэлдэ шахуу манай эндэ, илангаяа үргэн ехэ тала газартай нютагуудта, март hараhаа эхилэн, дулаан болотор хуурайгаар hалхилаад, саhанhаа hалаhан таряалангай хүрьhэ ехээр гэмтээдэг, эгээл hайн үрэжэлтэй шоройень үлеэжэ абашадаг байна. Хабартаа айхабтар шангаар үлеэжэ, секунда соо 4—14 метр хүрэтэр хүсэтэйгөөр hалхилдаг. Иимэ шанга hалхинда газарай үрэжэлтэй hайн хүрьhэн элhээр хушагдана, үгышье hаа, иишэ тиишээ үлеэгдэшэнэ бшуу. Энээнhээ боложо, таряалангай газарай хүрьhэн ехээр гэмтээд, үрэжэлынь муудана, ургасашье бага абтадаг болоно ха юм.

Газарай хүрьhэнэй ехээр гэмтэжэ, муудажа байхада, тэрэниие усадхахын тула үйлэдбэриин управленинүүдтэ, колхоз, совхозуудташье биратай хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Илангаяа Хяагтын үйлэдбэриин управлени тушаа тогтожо хэлэмээр.

Ажаглажа ябахада, таряалангай газар шадархи ой модо хюдажа, унагаажа, ехэхэн алдуу хэгдэнэ гэжэ hанагдана. Юуб гэхэдэ, ой модон гээшэмнай таряанай газарые хуурай hалхи шуурганhаа халхална ха юм. Тиимэhээ таряалан шадархи ой модо отолхо ябадал хорихо, зогсоохо шухала болоод байна.

Сэлэнгэ, Сүхэ мүрэнүүдые зубшаhан үргэн уужам тала дайдада үрэжэлтэй hайн таряалан яhала ехэ гээшэ. Теэд hүүлэй жэлнүүдтэ ходол хабартаа ехээр hалхилжа, таряанай горитойхон газар бур элhэндэ хушагдана. Зарим газарта метр зузаан болотор элhэ хаяжархиhан байдаг. Энэмнай газарай хүрьhые эрид муудхаана бшуу.

Айхабтар ехэ уhатай хура бороогой ороходо гү, али хабартаа hайрамай ехээр урдахада доошоо шэнгэжэ үрдингүй, газарайнгаа хүрьhэ баhал горитойгоор муудхаана—эгээл hайн үрэжэлтэй хүрьhыень угаажа абашана. Налуу, ташалан газарнуудта хүнгэхэн, үнэhэлиг хүрьhэн ехээр угаагдашана. Хаража ябахада, таряанай газарые хонхор, налуу тээшэнь хамха малтажархиhан жалга жаама, сагаан шара элhэнэйнь гаратар угаажархиhан байдаг юм. Жэшээ болгон харуулбал, Зэдын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Хоолой гэжэ газарта нёдондо айхабтар ехэ уhатай аадар ороод, таряалан дээгүүрнь хаха яама жалгануудые гаргажархёо. Харин харгыhаа доошо, тэгшэ газартань хэдэн сантиметр зузаанаар элhэ, бур шабар асаржа хаяжархиhан байгаа. Иимэ жэшээ баримтануудые тоолохо болоо hаа, хаа хаанагүй дүүрэн байха.

Хэрбээ газараа зүбөөр элдүүрилhэн байбал, иимэ ушар болохогүй hэн. Юуб гэхэдэ, олонхи ажахынуудта уруудуу ташалан газарые хүндэлэн хахалхын орондо ехэнхидээ дээшэ доошонь элдүүрилдэг. Тиихэдэ тэрэ зуруудаарнь уhан урдажа, хүрьhыень угаажархина.

Теэд газарай хүрьhэнэй hалхи, уhанhаа боложо гэмтэхэ, үрэжэлэйнь муудаха ябадалые яажа усадхаха гээшэб? Энэ асуудал олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй hанаа сэдьхэл зобооно.

Газарай хүрьhэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ асуудал hүүлэй хэдэн жэлэй туршада Буряадай научно-шэнжэлэлгын комплексно институтда шэнжэлэгдэжэ байна. Тиигэбэшье, мүнөө хүрэтэр энээн тушаа тодорхой заабари, дурадхал үшөөл үгы байhаар. Колхоз, совхозуудта, үйлэдбэриин управленинүүдтэшье газарай хүрьhэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ аша үрэтэй арга олдоогүй байна ха юм.

Нютагуудтахи ой модоной ажахынууд таряалан дээгүүр модо тариха хүдэлмэри эмхидхэхэ ёhотой аад, баhал юушье хэлэггүйнь гайхалтай. Тэдэндэ модо ургуулха бүхэли питомнигууд, элдэб машина зэмсэг, дүршэлтэй мэргэжэлтэдшье бии. Энээндэ гүрэнэй зүгhөө мүнгэ зөөришье яhала ехэ hомологдоно. Теэд эдэ ажахынууд колхоз, совхоз, үйлэдбэриин управленинүүдтэй ямаршье холбоогүйгөөр хүдэлнэ. Тиимэhээ ой модоной ажахынуудые, тэндэхи мэргэжэлтэдые элсүүлжэ, колхоз, совхозуудай таряалан дээрэ hалхинай ехээр үлеэдэг зүгтэнь зурууд модо тариха, элhэ тогтоохо бүхы аргануудые хэрэглэхэ саг ерээ. Зарим газарта хэрэгтэй ой модо хаа хамаагүй отолжо, таряалангые халхагүй нюсэгэн болгохо ябадал хорихо шухала. Колхоз, совхозуудай газар дээрэхи ой модые тусхай ажахынуудта даалгахаар болоо гэжэ hанагдана.

Эдэ асуудалнуудые бултаараа зүбөөр шиидхэжэ, таряалангаа элдэб гэмтэлhээ хамгаалха хэмжээнүүдые абаха ёhотойбди.

С. Бадмаев,
Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ахалагша мелиоратор.

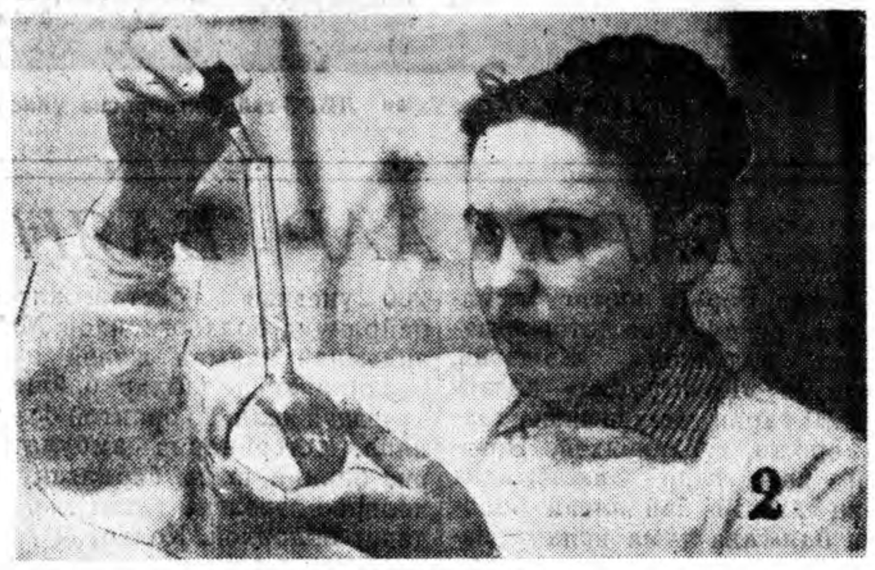

...Й АЖАЛ БАҺАЛ ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Заводой хүдэлмэришэд долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай тэмсэлдэ оролсожо, жэлһээ жэлдэ толотомо амжалтануудые туйлана. Эндэ техническэ дэбжэлтын гол шухала асуудалнууд зүбөөр шиидхэгдэжэ, ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлүүлэгдэнэ. Энээнэй ашаар жэл бүхэндэ түсэбһөө гадуур хэдэн зуу мянган тонно цемент, условно плиткэ шифер үйлэдбэрилэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, тус предприятиин лабораториин хүдэлмэри тухай хэдэн үгөөр хэлэхые хүсэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, алишье предприятиин гол үйлэдбэридэ лабораторно хүдэлмэри шухала үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Продукци бүхэн лабораторно шэнжэлгэдэ орожо, тэндэһээ үйлэдбэриин зүбшэлгэ абадаг ха юм.

Заводой лабораториин таһаг. Эндэ элдэб олон приборнууд тодхоотой. Цемент, шифер үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг хэдэн ондоо түрэлэй түүхэй эд, минералнууд наринаар шалгагдана, мүн бэлэн болоһон олон маркын цементшье шэнжэлэгдэнэ.

— Манай хүдэлмэри заводоймнай үйлэдбэриин гол участогуудайхиһаа дутуугүй харюусалгатай юм,—гэжэ лаборантка Людмила Кузьмина хөөрэнэ. — Заводнай хэдэн ондоо маркын цемент гаргадаг. Марка бүхэндэ ондо ондоо түүхэй эд хэрэглэгдэдэг. Тэрээн бүхэндэнь тусхай шалгалта хэжэ, научна талаар тодорхойлон гаргадагбди...

1963 оной эхинһээ заводой хүдэлмэришэд «160» маркын шифер гаргажа эхилэнхэй. Ондоогоор хэлэхэдэ, энэ маркын нэгэ дүрбэлжэн сантиметр 160 килограмм даахаар бүхэ байха ёһотой. Шэнэ маркын шиферэй үйлэдбэриие тааруулхын тула лабораториин хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гаргаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Людмила Кузьмина галдагдажа цемент болодог «клинкер», «шлам» гэдэг шэнгэн холисын шанар шалгажа байна. 2. Надежда Филиппова шэнэ продукциин анализ гаргагша. 3. Валентина Девяткина хэрэглэгшэдтэ эльгээгдэхэ шиферэй шанар шалгажа байна.

И. Осетровой фототекст.

...ДОХИ КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБӨӨР

...нэгэн бултанайнгаа түлөө гэһэн ёһо гурим наринаар сахина, ажалай сагай минута бүхэниие ашатай туһатайгаар хэрэглэхын түлөө оролдодог болонхой. Тэдэнэр иимэ эрилтэтэйгээр, оролдосо ехэтэйгээр ажаллаад байхадаа, дунда зэргээр халаан бүхэнэйнгөө нормоһоо гадуур 2,5 тонно һайн шанартай колбаса гаргана.

Нүхэр Трифоновагай бригададал адляар хүдэлмэрилдэг ажалай түрүүшүүл Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта улам олошоржо байна. Тиимэ түрүүшүүлэй тоодо Мария Кузнецова, Мария Свиридова гэгшэд орохо ёһоороо ороно. Эдэ хоёр мяха шулалга дээрэ ажаллаха зуураа, нормынгоо дүүргэлтые аяар 50 процентээр үлүүлнэ. Эдэнэр хоорондоо мүрысэдэг, тиихэ мүртөө бэе бэедээ туһалалсадаг. Һаяхан нэгэ иимэ ушар боложо, олоной һайшаалда хүртөө һэн. Нүхэр Свиридовагай шулаһан яһанда мяхан ехээр үлөөгдөө гэжэ мастер тэмдэглэбэ. Тэрэл халаанайнгаа һүүлээр Мария Кузнецовань ажалдаа үлэжэ, нүхэр басагандаа өөрынгөө хүдэлмэриин арга дүршэлые харуулжа үгэһэн байна. Мүнөө эдэ хоёр түрүүшүүл тус бүридөө долоон жэлэйнгээ даалгабарита түсэбүүдые дүүргэхэ ойртонхой.

Үгышье һаа, консервын баанхануудые хэдэг цехэй солото хүдэлмэришэн, Улаан-Үдын горсоведэй депутат Надежда Немочина, мал үүсэлэгшэ, үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн Антонида Аксенова гэгшэдые абаад үзэе. Эдэ нүхэд бултадаа коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргые 'арюунаар абажа ябадаг, шэн зоригто ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг байна.

Г. Харченко.

...ЭЛҺЭЭ *гарахын түлөө*

...хын тула эдэ түхеэрэлгэнүүдые тааруулан хүдэлгэхэ, нэгэшье утаһа бусайдуулангүй нэхэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн түрүү хүдэлмэришэдынь урдаа табигдаһан зорилгоёо һайнаар дүүргэнэ.

Цех бүхэндэ хүл хөөрсэгшье үгы, хүн бүхэн өөрынгөө ажалай һуурида, үгтэһэн даалгабаряа нарин нягтаар, журамтай эмхитэйгээр дүүргэнэд. Эгээл иимэһээ 86 ээрсэгтэй ээрэлгын гурбан машиные гансахан лэ хүн хүдэлгэнэ.

Нэхэлгын цех. Эндэ хүдэлдэг Зоя Мещерякова бүтээсэ ехэтэ ажалаараа нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй. «МС-5» түхэлэй станогоор халаан соо 60 килограмм нэхэлгэ хэхэ нормоёо тэрэ 65—70 хүрэтэр дүүргэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ фабрикын цех бүхэндэ түрүүшын кварталай түсэб, үлүүлэн дүүргэхын түлөө мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Бригада бүхэнэй арбан хоногто хэһэн хдэлмэриин дүн гаргагдажа, тусхай самбарта бэшэгдэнэ.

Шэрдэлгэ, хатаалгын цехһээ гаража, эгээл һүүлшын оёдолой цехтэ ороходо, машинануудай таршаганаха абяан соностоно. Эндэһээ эбхэгдэһэн бэлэн хубсаһанууд гаража, оронойнай олон заха хизаарнуудай ажалшадта эльгээгдэхээр багсалагдана.

Иимэ зарим тэды амжалта туйлагдажа байбашье, тус фабрикынхид үнгэрһэн 1962 ондо продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 5 процентээр дүүргэнгүй гараһан байгаа. Мүнөө энэ гээгдэлһээ гарахын тула фабрикын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эмхидхэлэй шухала хэмжээнүүдые абажа байна. Февраль һарада шэнэ фасон нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээ. Гадна, продукциин шанар һайжаруулгаар шухала хэмжээнүүд абтана. Теэд үйлэдбэридэнь дутагдалнууд үшөөл олон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 750 шахуу хүдэлмэришэд байгаад, өөһэдынгөө клубгүй. Фабрикын газаа нэгэл худаг бии, тиимэһээ городһоо уһа машинаар зөөхэ баатай болоно. Энэ мэтын дутагдал дээрэһээ продукциинь өөрынь үнэ хямдарнагүй.

Д. Цыденжапов,
манай кор...

В. МАЯКОВСКИЙ

ҮНДЭР ЗУРГААНАЙ ҮҮДЭН ТУХАЙ БОДОЛНУУД

Хамаагүй,
түлеэ зөөхэб
үбэл,
Халуун нажар
һүри шэдэлхэб, уухилан....
Эгээн хашартай
ажал юун бэ гэбэл,—
Эмхи зургаанай
үүдэ һахилган.
Оромсоорш, ута гэгшын коридор.
Оройхоноол нэгэ мэдүүлгын
түлөө
Арбан үүдэ
татахаш үсэдвөр.
Тамираа алдахаш.
Холгоохош хүлөө.
Үүдэнэй саана
улын татаад һуугша
Үндэр тушаалта
сүлөөгүйб гэхэ.
«Хожом орохо
аргагүйгши?»
Хожомынь хэзээ хаб?
Ай, өхэ!
Нүгөө үүдэндэ
нидхээ хиргаһан дүүхэй
Шоно хараһандал
шобто гэтэхэл нюдөөрөө.
«Ажалшадые
оруулха саг дүүрэнхэй.
Арба хоноод,
табан гарагта ерээрэй!»
Таһаг даагшада
өөртэнь
хүрэбэш,
Танихын аргагүй
шэрүүн,
сухалтай:
Бэе тухайгаа дуулгангүйгөөр
оробош,
һууһан шэрээем хүндэлбэгүйш
гэбэлтай...
Иимэ ноёдой
хүл доро газар шатаг!
Хүдэлмэришэн,
таряашан!
Ёһото эзэн болыш
Хэрэг бүхэниие
дары бүтээжэ шадаг!
Хэдэр заримынь
һууринуудһаань хобхолыш!
Эли бэшэ ха
зарим зондо үшөөл
Эрхим бодол,
хадуужа абагты бушуу:
Албанай зургаан
бурханай һүмэ бэшэл,
Арад олоной хэрэгтэ
табюулһан газар шуу!

Н. Дамдинов оршуулба.

Культурын министерствын анхаралда табигдана

Буряад номой библиотекэ бии болгомоор

Ондо ондоо союзна республиканuудта өөрын национальна библиотекэнүүд бии. Тэдэнэр арадайнгаа хэлэ бэшэгэй баялигые, хэблэгдэһэн бүхы номуудые нарин нангинаар бүридхэн суглууланхай байдаг. Жэшээнь, союзна республиканuудай номой тиимэ сангуудта античнa уран зохёолшод—Гомер, Эсхил, философууд—Платон, Аристотель, Цицероной гү, али өөрынь зохёолшод Навои, Руставели, Низами гэгшэдэй номуудые оложо болохо юм. Тэдэнэй зариманuудынь анха түрүүн хэблэгдэһэн янзаараа, зохёолшын гар табилгатайшье байха юм.

Буряад номуудай иимэрхүү ниитын библиотекэ нээбэл ехэ зохимжотой гээшэ ха. Тиихэдээ эндэ ганса буряад номуудһаа гадна, бусадшье, жэшээнь, монгол, хальмаг хэлэн дээрэ толилогдоһон зүйлнүүдые, буряад аман зохёолой, түүхын номуудые суглуулан табижа болоно бшуу. Мүн Москва, Ленинградта, БурГИЗ-дэ гараһан буряад арадай зохёолнуудые, түүхэдэ хабаатай ород, хизаар ороноо шэнжэлгэдэ зорюулагдаһан номуудыешье уншагшад хэды ехээр һонирхохо гээшэб!

Иимэ библиотекэ ябан ошон научна библиографиин түбэй газар, коммунис үзэл суртал дэлгэрүүлхэ томохон гуламта болохо байна.

Гэхэтэй хамта, республиканска библиотекэдэ буряад хэлэн дээрэ толилогдоһон олохон номууд яахадаашьеб үгы байдаг. Энэ тэрэ ном үгыт гэжэ эрихэдэ, «үгы» гээд харюусаха гү, али таг, данса соогууряа бэдэрээдшье олохогүй баримтанууд үзэгдэнэ.

Юрэдөө, сэхыень хэлэхэдэ, Улаан-Үдэдөө буряад номой олониитын библиотекэ нээхэ тон шухала болоо гэжэ һанагдана. Энэ асуудалые республикымнай Культурын министерство хаража, шиидхэжэ үзэг лэ!

В. Раднаев,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай студент.

Гунга ЧИМИТОВ

Э Х Э

ЗУРАГЛАЛ

Уряар энеэбхилһэн палсагар улаан шарайтай, хүлэйнгөө һайгаар хүнгэн хүдэлсэтэй энэ хүгшэниие манай нютагаархин ехэ багагүй хүндэлдэг юм. Хүн бүхэндэ алдар солын дээжэ миил зүндөө олдодоггүйнь мэдээжэ. Зоной хүндэ ямбые хүн гээшэ имагтал бүхы наһанайнгаа үнэн сэхэ ябадалаар, оролдосотой һайн һайхан ажалаараа, сэдьхэлээрээ ерүүлжэ шадаха.

Мэдэгмаа хээтэй минии мэдэхын һаалишанаар хүдэлмэрилдэг һэн. Мүнөө һурахадам, колхозой анха тогтохоһоо хойшо һаалишан болоһон байгаа. Тиигэжэ хорин табан жэл соо таһалгаряагүй нэгэл ажалдаа —һү һаалида—ото ябажа гараһан Ванданай Мэдэгмаа мүнөө намда һанал бодолоо дэлгэн, нэгэн үе хэзээ үни холынгоо байдалые удхалан дурдажа, нэгэ үе мүнөөнэй байдал тухай хөөрэн һууна.

Гэр соонь һаруул, дулаан. Үйлсэ руугаа хараһан хоёр, урагшаа хараһан гурбан сонхоорнь сагаа һарын—хабарай эхинэй дулаан элшэтэ наранай туяа элбэгээр ороно.

Мэдэгмаа хээтэй ехэ хүбүүн Бадмажабайнгаа гэр хараад, аша хүбүүн Батаяа һургуулида ябуулаад байдаг. Бадмажаб Манибадаров — ахалагша хонишон—Мангажы хотоной отарада гэр бүлөөрөө ажалладаг. Энэ — «Знамя Ленина» колхозой центрһээ гурба модоной газарта юм. Ажал хүдэлмэри гээшэнь захагүй ехэ. Үбэлэй үедэ хонидоо гарзагүйгөөр хурьгалуулжа байна. Зууһаа зуун хурьга абаха түсэбөө дүүргэхэ болонхой.

—Тиимэ даа. Би эндээ һуугаад лэ, үдэр һүнигүй һанаагаа зобожо байгшаб. Хонин гээшэмнай ехэхэн лэ оролдолготой зөөри гээшэ. Һали-боли гэжэ тунайшаар ажаллахадаа, хүдэлмэридөө дурагүйгөөр хандахадаа һайн үрэ дүн туйлахагүйш,—гэжэ Мэдэгмаа хээтэй дуугарна.

— Харин мүнөөмнай ажал хүдэлмэри хэжэ ябахада урматай болонхой ха юм даа. Бадмажабай отарада 8 хүн 1100 толгой хони харана. Худагынь хажуудань, бүлүүр (насос) уһыень удхажа байха юм. Үбһэ, һолоомыень тракторaар асаржа хаяжархиха. Ногоон һолоомон намар бүри эртэ хорёо соонь оронхой. Түрэхэ хонидто, хурьгадта эдюулхэ шэниисэ, обёос машина машинаар асараад буулгажархиха. Һүниин сагта малаа эрьехэдэ гоё даа, зайн гал үдэр мэтээр гэрэлтэжэ байха. Юрэдөө, иимэ сагта хүдэлмэри хэжэ ябахаһаа һайхан юумэн үгыл!

Иигэжэ омогорхолтойгоор дуугаржа байтараа, Мэдэгмаа хээтэй дуугай болошоно. Шэг шарайдань тугаархан үзэгдэһэн урма баярай элшэ толон гэнтэ залиржа, хүгшэн бараагаршаг шарай шарайлба. Тутаар һаяхан лэ нюуртань үгы шахуу байһан аад, мүнөө уршалаанууд дүүрэшэбэ.

—Урдань манай хүдэлмэрилжэ байхада ямар байгаа гээшэб,—гээд һанаа алдаад абана.—Юуш гэхэбши даа. Барга бүдүүлиг тээшээл байгаа гээшэ aаб даа бүхы ажал хүдэлмэримнай. 13-14 үнеэдые бүруудтайнь харахабди. Байрашье гэжэ малдамнай миил юрын дал һааб даа. Үнеэднайш юрын үүлтэрэй. Гараараа һаахаш даа. Тугалаа өөрөө харахаш. Үдэртөө колхозой нарядаар бэшэ хүдэлмэридэ ябахаш. Һүеэ һаажа, учётчигтоо тушаахаш. Үдэшэ үглөөгүй тэрэнээ машиндахаш. Һаалишад ээлжээтээр сепаратораа хахад һүни болотор эрьюулхэбди. Юун гэһэн саг байгаа гээшэб. Хрущев ноёной дээдэ засаг тушаалда орожо, манай хүдөө нютагаархинай хүндэ хүшэр ажалые мэдэжэ, эсэгэ мэтэ анхарал оролдолго гаргаһанайнь ашаар манай байдал тад ондоо болоо.

Мэдэгмаа хээтэй мүнөө үеын байдалые, ажал хүдэлмэриин урматайгаар, машинаар хэгдэдэг болоһые хөөрэнэ. Пенсидэ гаража, гурбадахи жэлээ гэртээ ашанартаяа һуудагшье һаа, колхозой ажал хүдэлмэридэ ухаагаа табижа, һанаата болодогынь мэдээжэ.

—Һаалишад һү өхөөр һааха гэжэл оролдоно. Колхозой үнеэд мүнөөмнай үүлтэр һайтай болонхой. Малай фермэшье һайн даа. Үнеэдэй хүйтэ абахагүй модон палаахатай, дээрэнь хуурай хибэдэһэ дэбдижэрхинхэй. Дүүжэн харгыгаар силос болон бэшэ тэжээл асарагдажа байха юм. Үнеэд «ёлочко» гэдэг түхэлэй машинаар һаалгана. Тугалыень илгаад, тугалшад харууһалжа байха юм. Харин һаалишадта һү һаалгаар лэ түрүүлхэнь үлэнэ. Һааһан һүеынь колхозой һүнэй машина сэхэ город абаад ябашана. Манай колхозой һүн энэ үдэртөөл городой ажалшадта хүргэгдэжэ байна гэжэ һанажа байжа хүдэлмэрилхэдэ, урматай гээшэ aаб даа. Эрхим һайн ажалай урмашуулганшье мүнөөмнай һүрхэйл ха юм. Колхознигууд хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө һара бүри салин абажа байдаг болонхой.

Иигэжэ хөөрэжэ һуухадаа Мэдэгмаа хээтэйн шарай һаруултаад, нюурайнь уршалаанууд дахин нюуглажа; нюдэниинь ялалзаадхиба Нёлбоһон... Баярай нёлбоһон.

—«Баярлаһан хирээ бархирха»,—гээд, пулаадайнгаа үзүүрээр нюдөө аршаад абана.

—Һайн байнабди даа,—гээд, Мэдэгмаа хээтэй үргэлжэлүүлнэ.—Бабуумнай шофер. Һүни үдэргүй гүйлгэнэ гээшэ. Мүнөө Хаштаагһаа манда бурдууг зөөжэ байна...

—Мэдэнэб даа,—гэжэ зосоогоо бодожо һуунаб.—Бабуу Манидаров—Бадмажабай дүү. Ахадаал адли—4 үхибүүтэй. Үнэр баян.

Энэ үедэ Мэдэгмаа хээтэй саашань:

—...Колхоздо хүдэлмэрилжэ олоһон ороoһоёо намар асархадань, гайхажа абаа бэлэйб. 70 центнер ороoһон. Бабуугайхинь—40, Бадмажабайхинь—30 центнер. Муухан амбаарнай дүүрэшоо. Мүнөө досоонь өрөөд хүдэлхэшье зайгүй. Һайнаар хүдэлмэрилһэн хүнүүд олзо һайнтай. Ороoһооршье, мүнгөөршье. Колхознай урдалаа ха юм. Мухар-Шэбэрэйнгээ аймаг соо түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана.

Колхозой ажалай һайн ябахада, хүнүүд урматай хүдэлмэрилнэ. Хүнүүдэй үнэн сэхээр хүдэлмэрилхэдэ колхоз түрүү ябана. Иимэл жама ёһотой ха юм.

—Манайдаш хүбүүдэйнгээ гар хараха хүнүүд олон. Үбгэн бидэ хоёр байна гээшэбди, пенсионернүүд. Манибадар энэ намарай үбшэлөөд, таталяаһан болоод байна. Гэр байдалаа, ашанараа харахын хажуугаар баһа нэгэ оролдолго гаранхай. Теэд һаянай барагтай. Докторто ябана. Х... Кавказай минеральна уһа—аршаан ууна. Маруся басагамнай арбадахи класс дүүргээд, хоёр жэл эндээ библиотекэдэ хүдэлһэн аад, мүнөө соёл гэгээрэлэй һургуулида городто һурана. Одхон жаахан Хандасуумни Мухар-Шэбэртэ юһэдэхи класста үзэнэ. Аханарынь иигэжэ дүүнэрээ һургуулида һургажа байна гээшэл. Баарһад даа, өөһэдөө Бадмажаб Бабуу хоёрни дайнай үетэй дайралдаад, биратай номшье үзэжэ шадаагүй юм. Долоодохиһоо дээшэнь үзүүлхэ арга болоогүй һэн...

Мэдэгмаа хээтэй ухаан бодолоороо баһал үни үнгэрһэн саг тээшээ хадуурна.

—Дайн. Аймшагтайл хатуу шэрүүн сагые дабажа гараа гээшэ һэн хабди. Дайн гээшэ үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги байлгын, эрэлхэг зоригой агууехэ шалгалта болоо бэлэй. Нютагаймнай хамаг бүхы эрэшүүл, колхозымнай колхоз болгожо үндылгэһэн, тулгалжа байһан тулга бахануудай, эгээл эрхим колхознигуудай үнэн хэрэгээ, эрхэ сүлөөгөө хамгаалхаа аюулта дайнда мордоо бэлэйл.

Хамаг бүхы ажал хүдэлмэри бидэ эхэнэрнүүдай, үхибүүд, үбгэдэй өөдэгүйхэн дала мүрэ дээрэ буужа ерэбэ. Мүнөө үеын колхоздол бэшэ, тиихымнай колхоз өөдэгүй заахан байгаа гүб даа. Тиибэшье, нилээд ехэ ажал хүдэлмэри хэхэ эршэ зориг гаргаха хэрэгтэй болодог һэн.

Хэдышье гээлтэ гарзада ороо һаа, уй-хай табижа байнгүй, гараа һуладхуулангүй, колхозоо үргэхэ гэжэл хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлмэрилдэг байгаабди. Тэрэ ехэ хүдэлмэриимнай аша энэ. Хэды һайхан байдалтай болообибди. Айл бүхэн шэнэ гэртэй. Зайн гал, радио, газетэ, журнал, ном, үхибүүд һургуулида. Залуушуул клубта. Хүхюун энеэдэн, соггой дуун.

Мүнөөдэрэй жаргалтай хүхюун байдалаар зоригжоһон хүгшэн һайн һайхан саг тухай һанан һанан хөөрэнэ. «Иимэ хүхюу байдал ерүүлхын тулада ташье өөрынгөө хубитые оруулаат, бэеэ гамнангүй, эгээл хэсүү шанга үе сагта хүдэлмэрилөөт. Мэдэгмаа хээтэй,—гэжэ зосоогоо сэдьхэжэ һуунаб.

Тиигээд Украинын звеньевой Надежда Григорьевна Заглада тухай һурабаб.

—Дулаа һэм. Хүбүүд, басагадни газетэ уншажа, хөөрэжэ үгэдэг. Нээрээ, ямар аймшагтай эхэнэр байгаа гээшэб. Далатай аад, басагад бэреэдээр адли хүдэлмэри хэлсэжэ ябаха. Иимэ бэеэ үгэнгеэр ажалладаг хүндэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ алдар соло олгонгүй яалай. Сагаан сэдьхэл тухай Заглада тон зүб бэшэнэ. Мүнөөмнай коммунизм байгуулжа байһан үедэ ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаха гээшэ яаха аргагүй шухала ха юм. Һайн һанаагаараа, һайхан сэдьхэлээрээ колхозойнгоо хэрэгтэ хабаадалсахаһаа һайн һайхан юумэ юу байхаб! Хаа-яа харахадаш, дан лэ тунайша, хайша хэрэгээр хүдэлмэрилдэг зон байдаг. Заримашуул ажалдаа хахад үдэр гараха юм. Худэлхэдөөшье дүүрэн хүсөө гаргадаггүй. Мүнөө, юрэдөө, хүдэлмэрилэгэмэл саг ха юм. М-даа шамайе! гэжэ һанахаш даа. Миил сухалш хүрэхэ юм. Яахадаа иимэ шүрбэһэгүй, һула табиһан һүр. дэмы табиһан дээһэн бии гээшэб! Колхоздо үнэн сэхээр хүдэлмэрилхэдэ—олониитэдэш һайн, өөһэдтэньшье дээрэ.

Саашань буряадай анха урдаһаа нааша сахигдан ерэһэн ёһо заншал тухай хөөрэлдэбэбди. Би сагаалган тухай һурабаб.

— Мүнөөнэймнай сагаалган урданайхиһаа тад ондоо болонхой. Юуниинь хубилааб гэхэдэ, хүнүүднай бурхан дэлгээжэ, мүргэжэ байхаа болёо ха юм. Шажан мүргэлэй һайндэр бэшэ, харин колхозой һайндэр болоо бшуу. Эгээл энэ үедэ колхоздомнай жэлэй тоосоон дүүрэжэ суглаан болодог, колхознигуудта ажалайнь жэлэй түлөөһэн үгтэдэг. Сагаалгамнай иигэжэ һайндэрнүүд дээрэ нэмэгдэһэн үшөө нэгэ һаруул һайхан үдэр болонхойл. Теэд зарим нэгэн үбгэд хүгшэдэй эртэ бодожо, сангай эдеэ газаагаа ууюулжа, һүн эдеэгээр сэржэм үргөөшье һаань, тэрэниинь яахабши даа, үтэлэгшэдэй һэшхэлэй хэрэг ха юм. Зүтөөр манай эндэ залуушуул, үхибүүд һүзэглэдэггүй. Энэнь лэ һайн юм. Ондоо тээшэхин дасан дуган руу жаахан үхибүүдээ дахуулжа абаашаад, мүргүүлжэ байдаг. Би тэрээнииень буруу гэжэ һананаб. Һүзэгтэй һаа, өөрөө мүргыш, харин Совет үедэ түрэһэн, дасан лама гэжэ мэдэхэгүй жаахан үхибүүдые юушэлэн мунхаруулха юм. Тиимэл даа.

Мэдэгмаа хээтэйе яаха аргагүй зүб юумэ хэлэбэ гэжэ зүбшөөнэб. Нээрээшье манай Мухар-Шэбэртэ сагаалганиие шажан мүргэлэй һайндэр гэжэ хэншье хэлэхэгүй. Зоной һайндэр гээд, үгэ дүүрэе.

Саашань Мэдэгмаа хээтэй арадай ёһо заншал тухай хөөрэнэ:

—Манай Түгнэ нютаг анханай хүндэшэ юм һэн. Тэрэ заншалнай мүнөө улэхэһөө гадна, улам батажажа байнхай. Ямаршье хүнэй, түрэлшье, түрэл бэшэшье, танигдаагүйшье хүнэй ямар нэгэн айлда ороо һаа, айлшан гэжэ сэдьхэжэ хүндэлөөд, хөөрэлдөөд гаргадаг. Манай эндэхи залуушуул энэ ёһые дам саашань сахидаг юм. Залуушуулай үшөө һайн юумэ юуб гэхэдэ, манай эндэ ехэ наһатаниие, аха зоноо хүндэлхэ, үгынь дуулаха ёһо хуулишалан сахигдадаг. Хоёр-гурбал аха гү, али эгэшэ хүниие ахай, абгай, хээтэй гэжэ нэрлэдэгынь ехэхэн удхатай юм. Яахадааб гэхэдэ, хоёр-гурба аха хүниинь аха шэнги ябаха гэжэ оролдохо, хоёр-гурба дүү хүниинь дүүб гэжэ һанаад, нүгөөдынгөө үгые дуулажа, хүндэлжэ ябаха — нютагаймнай хэлбэришэгүй иимэ ёһо байна гээшэ. Энэ ёһые манай үри хүүгэд нарибшалан сахидаг. Энэнь һайн гээшэ. Тиихэдэ түрэһэн Эхэ эсэгынгээ ашые харюулха тухай хэлэлтэгүй ха юм даа. Манай буряадай түүхэтэ энэ ёһо заншал — эбдэршэгүй һайн һайхан дэмбэрэлтэй гээшэ бэзэ,—гээд Мэдэгмаа хээтэй үгэеэ дүүргэнэ.

Жаргал гээшэ хүндэ гэнтэ хүрэжэ ерэдэггүй. Амар амгалан жаргалые олохын түлөө хүн тэмсэхэ, туйлаха, илаха зэргэтэй. Жаргал гээшэ харгы тиимэ бэлэн бэшэ байдаг. Зобохо тулиха, үлэсэхэ даараха ушар али олон болохо. Жаргалай харгы—энэ ажалай харгы. Хамтынгаа, артелиингээ баялигые арьбадхаха, үри хүүгэдээ ехэ болгожо, хүлынь дүроодэ, гарынь ганзагада хүргэхэ үнэхөөр баатарлиг ажалаараа хүдөө нютагтаа хүндэтэй болоһон юрын буряад эхэ Ванданай Мэдэгмаа мүнөө дүүрэн жаргалаараа омогорхохол ёһоороо омогорхоно.

Манай календарь

Мэдээжэ совет уран зохёолшо, хэлэ бэшэгэй эрдэм наукын доктор Мариэтта Сергеевна Шагинян мартын 21-дэ 75 наһа гүйсэхэнь. Мариэтта Сергеевна 60 жэлэй саада тээ—1903 ондо «Черноморское побережье» газетэдэ «Геленджикскэ аялганууд» гэһэн фельетон хэблэн гаргаһан байгаа. Тэрэнэй шүлэгүүдэй түрүүшын ном 1909 ондо гараа һэн.

Хорёод онуудта тэрэнэй «Хүбилалта», «Общественэй эхэнэрэй уршагта ябадал» гэһэн романууд, «Агитвагон» гэһэн рассказ, «Месс-Менд» гэһэн роман гараа һэн. 1930—31 онуудта М. С. Шагинян эрхим зохёолойнгоо нэгые –Арменидэ гидростанци бариха хэрэгтэ зорюулһан «Гидроцентраль» гэжэ роман гаргаа.

40-өөд ба 50-яад онуудта Мариэтта Сергеевна «Правда» болон бусад газетэнүүдтэ публицист болон бэшэдэг байгаа.

Мүнөө үедэ Мариэтта Сергеевна XVIII зуун жэлэй чех композитор И. Мысливечеку гэгшэдэ зорюулагдаһан «Амидыралга» гэһэн шэнэ зохёол бэшэжэ байна.

Зураг дээрэ: уран зохёолшо Мариэтта Сергеевна Шагинян. (ТАСС).

Кинопрокадай хүдэлмэри гуримшуулха

Би 22 жэл киногой ажалда хүдэлжэ ябанаб. Тиихэдээ хаана ямар кино хараа һаань таарамжатайб, ямар кино хараха дуратайб—энэниие анхаралдаа абаһанһаа киногой хүдэлмэриин амжалта нилээд дулдыдадаг гэжэ хэлэхэ байнаб.

Бүхы ерэһэн кинофильмнүүдые тушаан абаха, хадагалха, республика дотороо тарааха хүдэлмэриие Улаан-Үдын кинопрокадай конторо эмхидхэн ябуулдаг. Кабанскын, Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд хоёр таһагтай, мүн тусхай түхеэрэлгэнүүдээр түгэс хангагданхай, табан автомашинатай, 7—8 мянга хүрэтэр фильмокопинуудтай. Кино тараалгаһаа ороһон олзо доходынь жэл бүри хэдэн зуу мянган түхэриг болодог юм. Ушар тиимэһээ кинопрокадай конторо эрхим һайнаар хүдэлхэ аргатай.

Теэд бодото дээрээ манай кинопрокат хангалтагүй муугаар хүдэлнэ, кино харуулагшадта туһаламжа үзүүлхын орондо заримдаа һаад түбэгшье татаха ушарнууд тохёолдодог. Тэндэ хүдэлөөшэд (эрхилэгшэнь нүхэр Ветлужский) кино харуулдаг газарнуудтай холбоогүй ажалладаг, республика доторой байдал шэнжэлэн мэдэдэггүй байха юм. Гадна, аймаг бүхэнэй, ехэ ехэ нютаг тосхон бүхэнэй онсо шэнжэ илгаануудые анхаралдаа абадаггүй. Тэрээн дээрэһээ шалтагаалжа, зарим кинофильмнүүд хэдэн жэлэй турша дотор миин хэбтэһэн гү, али сагһаа урид кинопрокадай баазада тушаагдашаһан байдаг. Эгээл иимэ баримтанууд холын Баунтын, Хойто Байгалай болон бусад аймагуудта үзэгдэнэ. Городуудайшье зарим кинотүхеэрэлгэнүүд ямаршье анхаралгүйгөөр орхигдошонхой.

Тэрэшэлэн кинопрокадай баазада бии байгаа кинофильмнүүд муугаар хадагалагдана, бүридхэлдэ ёһоор абтанагүй. Нилээд олон фильм эндэ тэндэ хаягдашаһан хэбтэдэг, шанарыньшье мууданхай байдаг. Фильмнүүд саг соогоо заһабарилагданагүй. Кино түхеэрэлгэһээ бусажа ерэһэн фильм хойтодоо эльгээгдэхэ хүрэтэрөө олонхидоо шалгагданагүй. Ушар тиимэһээ имагтал кино харуулхын урда тээ фильмын али нэгэн частиин, метражай дутуу байһаниинь элирдэг, киномеханигуудай ажал хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд тохёолдодог.

Кинопрокадта олохон монтажнигууд дутуу.

Фильмфондын хахад хубинь хаанашье хэрэглэгдэнэгүй, эльгээгдэнэгүй. Гутажа муудаһан дээрэһээ үдэр бүри хэдэн зуун фильмнүүд һэлгэгдэжэ байдаг. Энэнь кинопрокадта заншал болошонхой.

Шэнэ кинофильмнүүдые зүбөөр тараалга конторын хүдэлмэрилэгшэдэй нэн түрүүшын зорилго гээшэ бэзэ. Тэндэ шэнэ фильмнүүдэй 5—7 копи нэгэн доро абтадаг. Ушар тиимэһээ 3—4 һарын турша дотор республикын бүхы хүн зондо шэнэ кино харуулха арга бии байна. Теэд бодото дээрээ аяар жэл үнгэрбэшье, шэнэ фильмнүүд аймагай центрнүүдтэ харуулагдаад лэ бусаагдашана. Тиимэһээ олохон хүнүүд шэнэ фильм хаража шаданагүй.

Наймаалагшын үгөөр хэлэхэ болоо һаа, эд бараан гээшэ бодотоороо табигдан харуулагдаха ёһотой. Гэхэ зуура дурсагдаһан контородо бии байгаа кинофильмнүүдэй дансашье олохонь бэрхэтэй. Ямар нэгэн шухала кинофильм бэдэржэ олохо карточкануудшье үгы. Тэрээн дээрэһээ шалтагаалжа, зарим фильмнүүд хүн зондо тон үсөөнөөр харуулагдана.

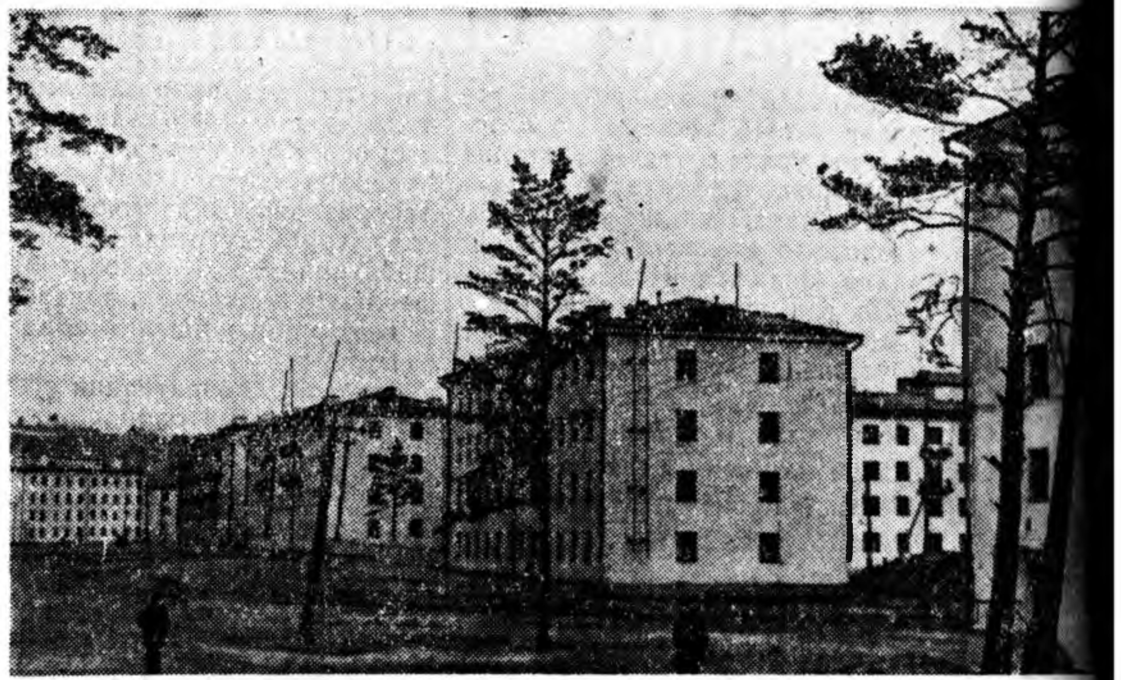
Хэнэйшье мэдэһээр, Советскэ Союз доторхи кино харуулдаг газарнууд долоон янзын разряд болон хубаарна. Энээнэй ёһоор, билеэдэй сэн тогтоогдоһон байдаг. Мүн разрядайнь ёһоор шэнэ кинофильмнүүдые харуулха ээлжээн тодорхойлогдоно. Жэшээнь, нэгэдэхи, хоёрдохи экранай кинотеатрнууд, фильмнүүдые дабтан харуулха, хүүгэдэй фильмнүүдэй гэхэ мэтын театрнууд бии байдаг. Иимэ театрнууд ондо ондоо гуримтайгаар фильмнүүдые тушаан абадаг, харуулдаг. Теэд кинопрокадай контороһоо шэнэ фильмнүүдые тогтоогдоһон гуримай ёһоор абахань тон бэрхэтэй. Зарим ушарта барилгашадай клуб шэнэ фильмые «Октябрь» кинотеатрһаа урид абаад харуулжа байдаг юм. Энээн дээрэһээ шалтагаалжа, «Октябрь» кинотеатр түсэбөө дүүргэнэгүй гээшэ ха. Үгышье һаа, «Селенга» гэжэ кинотеатрта шэнэ фильмнүүд хододоо гээгдэжэ ошодог. Аймагуудта кино тараалгые хаража үзэхэ болоо һаа, бүришье ехэ худхаляатай. Заримуудынь һара соогоо арба гаран шэнэ фильмнүүдые абажа байха юм, харин тиихэдэ нүгөөдүүлынь нэгэ-хоёр фильм абаад лэ үнгэршэдэг. Гадна шэнэ фильмнүүдые бааза дээрэ таба, арба, арбан табан үдэр бариһан баримтанууд үзэгдэнэ. Манай хүршэ Эрхүү ба Шэтэ городуудта шэнэ фильмнүүд хододоо урид харуулагдаһан байдаг. Үнгэрхэдөө хабаровскынхидта ахигданабди.

Фильмнүүдые соносхон тунхаглаха гээшэ ехэ удха шанартай. Энэ хэрэгтэ жэл бүри 30 мянган түхэриг гаргашалагдадаг байна. Теэд реклама зурагууд үнэтэйгөөр аад, шанар муутайгаар хэгдэдэг. Энээн дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, кинопрокадай хүдэлмэрилэгшэд фильмнүүдые һайнаар дэлгэрүүлхын хойноһоо оролдодоггүй, харин хараалагдаһан мүнгэ али болохо аргаар гаргашалхын лэ хойноһоо эрмэлзэдэг гээшэ. Рекламна ролигууд, фотокомплектнүүд, магнитофондо бэшэгдэһэн зүйлнүүд тон муугаар хэрэглэгдэнэ. Гол ехэ кинотеатрнуудта гаргагдажа дүүрэһэнэйнь һүүлээр газетэнүүдтэ тунхаглаха баримтанууд үзэгдэнэ. Мүн экранһаа абташаһан хойнонь шэнжэлэл толилогдоно.

Кинопрокадай конторо табан автомашинатай юм гэжэ дээрэ дурсаа һэмди. Теэд эдэньшье ёһоор хэрэглэгдэнэгүй. Аймагай центр ошоходоо харгы дээрэхи кино түхеэрэлгэнүүдтэ ородоггүй.

Республикын кинопрокадай конторын дутагдалнууд угаа олон. Энээниие усадхахын түлөө, мүн кино харуулгые юрэнхы дээрэнь гуримшуулхын түлөө аймаг бүхэндэ суглаа үнгэргөө һаа яахаб? Тэрэшэлэн бүхы городой киногой хүдэлмэрилэгшэдэй суглаа зарлажа, тэндэ кинопрокадай тоосоо шагнабал һайн бэлэй. Энээн тушаа республикын Культурын министерство ойрын саг соо зохихо хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Н. Рыжков,
«Октябрь» кинотеатрай администратор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй Октябрьска үйлсөөр баригдаһан ш...
С. БАЛД...

БАРИЛГААР БАЯН БОРЬ...

Зэдын Борьёо нютаг барилгаараа республика дотороо мэдээжэ болонхой. Жэшээнь, нютагай «Коммунизм» колхозой 80 гаран гэрүүд шэнэ гэртэ орожо түбхинэнхэй. Энээнэй хажуугаар ажахынгаа баян дэлгэр байдалтай болоно, баяжаха тума колхоз шэнэ барилганууды бүри олоор бодхооно. Һүүлэй үедэ уралаар дулаасуулагдаһан МТМ, гахайн хоёр томо байра, 200— 200 үнеэнэй багтаамжатай байранууд бодхоогдонхой. Мүн эндэмнай найман жэлэй һургуулиин хоёр дабхар байшан, хүүгэдэй ясли, 25 оронтой больница, ветеринарна амбулатори, баниин шэнэ барилганууд холоһоо зэрэлгээ татан харагдадаг болонхой. Колхозой түбтэл адли малшадай байха гэр байра гүүртэ, отаранууд улам олошоно. Байгша ондо шэнээр баригдаха, хэгдэхэ юумэн олон. ...

ХИЛЫН СААНАҺ

НЕРУ:

„Инди СССР-тэ баяр хүргэнэ"

ДЕЛИ, мартын 19. (ТАСС). Нагпурта гарадаг «Хитавада» газетын мэдээсэһэн ёһоор, Бхилайн металлургическа заводой хүдэлмэришэдэй митинг дээрэ үгэ хэлэһэн премьер-министр Неру «Бхилай хадаа национальна дэбжэлтын, Совет орон Инди хоёрой экономическа хани харилсаанай һайнаар хүгжэжэ байһанай һүр һүлдэ болоно гэжэ мэдүүлбэ.

«Советскэ Союз — тон ехээр хүгжэһэн агуу ехэ орон гээшэ» гэжэ Неру хэлэбэ.—Ороноймнай индустриальна хүгжэлтын түсэбые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэжэ байһан Советскэ Союз болон совет мэргэжэлтэдтэ Инди баяр хүргэнэ.

Эндэ ерэхэ бүридөө тус предприятиин ургажа, үргэжэжэ байһыень харахадаа баярладагби.

Индиин экономикодо тон ехэ удха шанартай хүндэ машина бүтээлгын заводой Советскэ Союзай туһаламжаар Ранчида баригдажа байгаашань ехэ һайн гэжэ премьер-министр хэлэбэ.

Промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдые продукци бүри ехээр гаргадаг болохые Неру уряалба.

Правительство буулта хэхэ баатай болобо

ПАРИЖ, мартын 19. (ТАСС). Мэнэ һаяшаг «Париж тээшэ ябалга» хэһэн Лотарингиин горнягууд забастовочно тэмсэлдээ түрүүшынгээ амжалта туйлаба: правительствын болон ээдэйнь түлөөлэгшэнэр дары хэлсээ хэжэ эхилхые зүбшөөбэ. Горнягууд хадаа хүлһэ салин ехэ болгохо, ажалай байдалые һайжаруулха гэһэн эрилтэтэй юм.

Забастовочно тэмсэл хэһэнэй ашаар «Түрүүшын шухала үрэ дүн туйлагдаа» гэжэ профсоюзна организацинууд тэмдэглээд, үглөөдэрһөө хойшо забастовкоёо болюулхыень горнягуудые уряалба. Правительствын уялгаяа дүүргэлтэ болгохын тулада горнягууд һэргэг байха ёһотой гэжэ профсоюзна организацинууд тэмдэглэбэ.

Шиигтэй бүрүүл таһалга, муухай пеэшэн. Брентаньдахи Франциин арадай һургуулиин юрын класс эгээл иимэ байдаг. Тиихэ зуураа Франциин правительство сэрэгэй болон буу зэбсэгэй гаргашада мүнгэ гамнадаггүй. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта тон багаар мүнгэ һомолдог. Ганса һүүлшын үедэ Франциин хүдөө тосхонуудаар арадай һургуулинуудай хоёр мянган классууд хаагдашаһан байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

Бразилиин президентын бэшэг

РИО-де-ЖАНЕЙРО, мартын 18. (ТАСС). Бразилиин президент Гуларт Национальна конгресстээ бэшэг эльгээбэ. «Бразили хадаа дай сараха хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхын тулада шадаха юумэеэ дууһан хэхэ байха» гэжэ тэрэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Советскэ Союзтай болон бусад социалис оронуудтай байгуулагдаһан Бразилиин харилсаанай саашадаа хүгжэлгэнь ехэ удха шанартай гэжэ тэрэ бэшэг соонь заагдана.

Социалис оронуудтай худалдаа наймаа хэжэ эхилһээр худалдаа наймаанай байдал һайжараа, Зүүн Европын оронуудтай наймаа хэхэ ябадалай зүб байһые президент тэмдэглэнэ.

Худалдаа наймаа болон удаан болзортой түлбэринүүд тухай шэнэ хэлсээ баталхын тулада Бразили Советскэ Союз хоёрой хоорондо хөөрэлдөөн боложо байна гэжэ тэрэ бэшэг соонь тэмдэглэгдэнэ.

Португалиин Гвинейдэ дайн боложо байна

ПАРИЖ, мартын 19. (ТАСС). Португалиин Гвинейн патриотическа хүсэнүүдэй колониальна сэрэгүүдтэ эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэл һүүлшын һарануудта ниргэдаад байна гэжэ «Юманите» гэжэ Франциин газетэ бэшэнэ. Хэһээгшэдтэй ганса нэгэн тулалдаан болодог саг дүүрэжэ, ёһото дайн эхилээ. Энэ дайнай түлөө Португалиин правительство сүм харюусаха ёһотой.

Португалиин Гвинейе болон Ногоон хушуунай аралнуудые сүлөөлхэ тэмсэлэй Африкын партиин генеральна секретарь Кабраль Амилкар гэгшэ Португалиин энэ колонидо боложо байһан тэмсэлые хүтэлбэрилдэг парти Португалиин правительстватай хэлсээ хэхээр бэлэн байна гэжэ хэдэн дахин мэдүүлһэн юм. Тиигэбэшье Салазар хэлсээ хэхэеэ арсана.

Колонизаторнууд сэрэгэйнгээ хүсые улам ехэ болгоно. «Юманите» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Португалиин Гвинейдэ мүнөө арба мянган солдадууд болон офицернүүд бии байна.

Англи Америкэ хоёрой Вашингтондохи хэлсээн дүүрэбэ

ВАШИНГТОН, мартын 19. (ТАСС). Америкын «Поларис» гэжэ ракетэнүүдые Англиин худалдажа абаха тухай Англи Америкэ хоёрой хоорондо хэдэн недели соо үргэлжэлһэн «техническэ хэлсээн» үсэгэлдэр эндэ дүүрэбэ.

Информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда США-гай президент Дж. Кеннеди болон Англиин премьер-министр Г. Макмиллан хоёрой Нассауда хэһэн хэлсээе саашань үргэлжэлүүлһэн хоёр талын түлөөлэгшэдэй зохёоһон түсэбэй ёһоор Англи 1970 он болотор уһан доогуур ябадаг дүрбэн онгосо бариха ёһотой юм. Тэдэ онгосо бүхэниинь Холбоото Штадуудай үгэһэн ракетэнүүдээр зэбсэгжүүлэгдэхэ байна. Тус бүридөө «Поларис» гэжэ 16 ракетэнүүдые абажа ябаха юм.

Энэ хэлсээн удаан саг соо үргэлжэлөөшье һаа, «ехэ амжалтатайгаар дүүрэбэ» гээд информационно агентство мэдээсэнэ.

Африка буруушаана

АЛЖИР. «Манай газар дайдые ядерна зэбсэг туршаха полигон болгохо ябадалые Алжирай правительство зүбшөөхэгүй»,—гэжэ «Аш-Шааб» газетэ мэдээсэнэ.

«Хэрбээ Франциин правительствын манай ороной һанал хүсэлые тоонгүйгөөр Сахара гэжэ сүл губида атомна тэһэрэлгэ хээ һаа, ехэ муу хойшолонтой болохо» гэжэ «Альже Репюбликэн» газетэ бэшэнэ.

АККА. Франциин правительствын гэмтэ ябуулгые Африкын болон дэлхэйн арадуудай нэгэнтэ бэшэ буруушаадаг байгаашье һаань, Африкын зүрхэн дунда — Сахарада атомна бомбо тэһэлхэ гэжэ дүрбэдэхеэ шиидхэбэри гаргаба гээд «Ганиэн таймс» газетэ бэшэнэ. Тиимэ болохолоороо, ядерна зэбсэг туршалгые болюулха зам дээрэ Франци ехэ һаад хаалта болоод байна гээшэ.

РАБАТ. Сахарада Франциин атомна бомбын тэһэлэгдэжэ болохо тухай мэдээ абаһаар, Мароккын ниислэлэй хүн зон угаа ехээр һанаагаа зобожо эхилбэ.

Ядерна зэбсэг туршалгые яажа болюулха харгы замые бэдэрэлгэнэй Женевэдэ боложо байгаашье һаань, Франци ганса Мароккодо бэшэ, харин бухы дэлхэйн олониитэдэ үһэрижэ байна гэһэн мэдээн Парижһаа дуулдаба гэжэ «Насьон Африкэн» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

***

Сахарын ядерна полигон дээрэ Франциин хэһэн атомна тэһэрэлгые буруушааһан тухайгаа Мароккын правительство мэдүүлгэ хэбэ.

Бонндо яаралтай заседани болобо

БОНН, мартын 19. (ТАСС). Баруун Германиин правительство ээлжээтэ бэшэ заседани хэхэеэ мүнөөдэр сугларба. Канцлер Аденауэр түрүүлэгшээр байба. ФРГ-һээ Советскэ Союзда булад соргонуудые худалдахые хорихо гэһэн правительствын захиралтын хүсэндөө орохо болоһон энэ байдалые хэлсэхээ правительство сугларһан байна.

Сан-Хоседэ... бол...

НЬЮ-ЙОРК. Ко... Сан-Хоседэ США-... Кеннеди Централь... гаан гүрэнүүдэй (Г... темалын, Никара... болон Гондурасай... зүблөө хэжэ эхил...

Тус зүблөөнэй ... «Центральна Аме... хоорондо нягта ... барисаатай болохо...

Тиибэшье Ваши... лөөндэ хабаадалсай... дай ниислэлнүүдэй... нүүд дээрэһээ ба... нис аюулые болон ... мунис үзэлэй нэбтэ... гэһэн асуудал гол ... болохо юм ха.

Вашин... баал...

ВАШИНГТОН, ма... ай корреспондент ... жэ мэдээсэнэ:

Бразилиин дотоо... гай оролсоһон ябад... һан «политическэ ... байһан тухай Р... эльгээһэн телегр... Америкын информа... нүүд мэдээсэнэ. «... тельствада коммун... гэжэ США-гай гүрэ... тын мэдүүлгэ хэһэ... дураа гутаа.

Америкын хэб... ёһоор, энэ аашань ... дэһэн байгаа.

Финансын тала... Бразилиин финанс... сай США ерэхэһээ ... джорнэл» газета Б... тельство саашадаа ... каяа ябуулхаб гэж... туһаламжа үзүүлх... тэйгээр бэшэһэн б...

Түлөөлэгшэдэй ... Крэмер гэгшэ «Ла... олонхи оронуудые ... лон Кубын прави... болихо» гэһэн убай... зилиин правитель... һан байна.

Бразилиин прав... мунизмда эсэргүү... шэрүүн политика б... лалта хэхэ гэжэ Ва... но гээд Ассошиэй... лэнэ.

Хаража һонирхыт

Республикымнай олон тоото кинотеатрнуудай экран дээгүүр совет хүнүүдэй баян дэлгэр сэдьхэлые, тэдэнэй олон ондоо яһатанай аха дүү халуун хани барисаан тухай, оёоргүй сэнхир хүхэ тэнгэриие дайлан абаһан бүргэд лётчигууд, коммунизм байгуулжа байгаа мүнөөдэрэй залуушуул тухай кинофильмнүүд үдэрһөө үдэртэ гаражал байдаг.

Мүнөөдэр уншагшадайнгаа анхаралда хэдэн кинофильмнүүдэй удхые үсөөхэншье үгөөр һаань дамжуулхамнай.

«Коллеги». В. Аксёновой «Коллеги» гэһэн повестёор табигдаһан кинофильм. Зохёогшонь, найруулан табигшань —А. Сахаров, гол геройнуудайнь рольдо артистнар В. Ливанов, В. Лановой, О. Ануфриев, Т. Семина болон бусад наадана.

Уран һайханай энэ фильмын гол геройнууд—Ленинград хотын медицинскэ дээдэ һургуулиие дүүргэгшэд.

Ажабайдалай орёо замуудаар зоримгойгоор алхалһан совет залуушуул. Уран һайханай тус фильмые «Мосфильм» гэжэ киностуди бүтээн гаргаа.

«Молчат только статуи». Энэ фильмын сценариие Е. Оноприенко бэшээ, В. Денисенко найруулан табяа. Рольнуудтань Л. Тарабаринов, Н. Глинко, А. Демьяненко, Д. Нетребин, М. Погоржельский болон бусад наадана. Довженкын нэрэмжэтэ киностудиин бүтээн гаргаһан энэ фильм совет арадай хани халуун туһаламжа, колониальна дарлалтаһаа сүлөөлэгдэһэн арадай энэ туһаламжыень ямараар угтан абадаг тухайнь, мүн тиихэдэ аха дүү арадайнгаа халуун тэдхэмжые капиталис оронуудай ажалшан арадай сэдьхэлэйнгээ гүнзэгыһөө хүлеэн абадаг тухайнь харуулна.

«Ты не сирота»—киноповесть. Рахмат Файзи сценарииень бэшэһэн, Шухрат Аббасов—фильмын режиссёр. Тус фильм Шаахмед, Бахри Шамахмутовтанай хайшан гэжэ олон яһатан, олон эхэ эсэгын 14 үншэдые үргэжэ абаһан тухай харуулна. Энээгээрээ совет хүнүүдэй баян дэлгэр сэдьхэлые, аха дүү яһатанай халуун хани барисаае дахин гэршэлбэ бшуу.

Гол геройнуудайнь ролиие артистнар Л. Сарымсакова, А. Джалилов, Г. Ткаченко, Ф. Каминер, Л. Лупаин болон бусад гүйсэдхэнэ. Уран һайханай шэнэ фильмые «Узбекфильм» киностуди бүтээгээ.

«В мертвой петле». Довженкын нэрэмжэтэ киностудиин гаргаһан тус фильм соо гол геройнь ролиие Олег Стриженов тоглоно. Сценариинь Л. Трауберг, С. Тимошенко гэгшэд бэшээ, Н. Ильинский, С. Цибульник гэгшэд найруулан табяа.

Дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй, эгээл хурдан манай мүнөөдэрэй авиациин эхи табиһан, огторгойн уудамда шадамар бэрхээр, зүрхэтэйгөөр харуулһан бүргэд лётчигууд тухай үнэншэмөөр тус фильм соо харуулагданхай.

«Молодо-зелено». Олег Табаков, Ада Шереметьева, Иван Переверзов, Валентин Грачов, Юрий Никулин, В. Земляникин гэгшэд гол геройнуудайнь ролиие гүйсэдхэнэ. «Мосфильм» киностудиин табиһан тус фильм хайшан гээд шэнэ районой түб тосхон баригдааб гэжэ харуулна. Сценариинь Александр Рекемчук, К. Воиновтой хамһажа бэшээ, Константин Воинов—найруулан табигшань.

Дээрэ дурсагдаһан уран һайханай шэнэ фильмнүүдые хаража һонирхыт.

ПОЭДЭЙ ҮДЭШЭ

Мухар-Шэбэр. Хошуун-Үзүүрэй 8 жэлэй һургуулиин литературно-драматическа кружогой гэшүүд А. С. Пушкинда зорюулагдаһан уран зохёолой үдэшэ үнгэргэбэ. Һургуулиин зал соо А. С. Пушкинай портрет, тэрээн тухай элдэб гоё плакат, зурагууд үлгэгдэһэн байгаа.

Зургаадахи классай һурагша Женя Чимитцыреновагай поэдэй ажабайдал тухай элидхэл хэлэхэдэнь, хэдэн һурагшад хоорондоо Александр Сергеевичэй шүлэг, зохёолнуудһаа сээжээр уншаа.

Табадахи классай һурагшад Ринчин Дамбажапов, Валерий Мункуев, Таня Цыренова, Света Аюшеева гэгшэд А. С. Пушкинай «Поп ба тэрэнэй хүдэлмэришэн Балда» гэжэ зохёолһоо богонихон хэлэг харуулжа, үнгэтэй һуужэ баясуулаа.

Һурагшад дуратай һайн шүлэгүүдые уншажа, бэрхэшүүлынь шанда хүртэһэн байха юм.

Б. Цыренов.

БИБЛИОГРАФУУДАЙ СУГЛААН

Манай республикын ниислэлдэ оршодог Зүүн Сибириин библиотечнэ институдай дэргэдэ библиографуудай ехэ суглаан боложо үнгэрбэ. Тус суглаанда Эрхүүгэй, Шэтын областнуудай, Буряадай, Тывын, Яхадай АССР-эй, Красноярска хизаарай томо томо дээдэ һургуулинуудай, эрдэм шэнжэлэлгын газарнуудай библиотекэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсаба.

Суглаанда хабаадагшад Зүүн Сибириин библиографиин нэгэдэлэй ажал хүдэлмэри тухай, хизаар орооной шэнжэлэлгын библиографиин каталогуудые зохёохо тухай болон бусад олон элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ байна. Зүүн Сибирьтэхи үйлэдбэриин хүсэнүүдэй, соёл культурын хүгжэлтэ тушаа хэблэгдэһэн номуудые согсолжо, тусхай библиографи зохёохо шухала байһан тухай тэмдэглэбэ.

Энэ суглаанда СССР-эй В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекын ахалагша библиограф нүхэр А. Н. Бученков хабаадалсаба.

Ерэхэ 1964 ондо иимэ суглаа Красноярск хотодо зарлаха гэжэ тогтообо.

Р. Владимиров.

АЛИ КОМАНДАНЬ ТҮРҮҮЛЭГШЭ ААБ?

Городой багшанарай дунда эхилһэн спартакиадын ээлжээтэ уулзалга буудалгаар һаяхан болобо. Мүрысөөндэ хабаадагшад 50 метрэй зайда сагаалса буудаһан байна. Улаан-Үдын нэгэдэхи һургуулиин багшанар энэ мүрысөөндэ бултанһаа һайн үрэ дүн туйлаа. Тэдэнэр абажа боломоор 500-һаа 411 очко абаһан. Мэргэн буудагшад дундаһаа Василий Воронин эхилмэлжэ, 100-һаа 95 очко абаһан байгаа. Эдэнэрэй удаа мүрысөөндэ гараһан 20-дохи һургуулиинхид 376 очко абана. Гурбадахи ээлжээндэ гараһан 42-дохи һургуулиинхид хэдэ мэргэн буудабашье, нэгэдэхи һургуулиин багшанарые очкоогоороо хүсөөгүй. Тиигэжэ эдэнэр хоёрдохи һуури эзэлбэ. Гурбадахи һургуулиин багшанар 391 очкотой гурбадахи һуури эзэлээ.

Мүрысөөнэй дүрбэн янзын зүйлөөр болоһон тулалдаанда 42-дохи һургуулиинхид түрүүлжэ яваа. Хоёрдохи, гурбадахи һуурида гурбадахи, нэгэдэхи һургуулиин команда гаранхай.

Удаадахи—түгэсхэлэй уулзалга баскетбол наадалгаар үнгэргэгдэхэ юм. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн командада багшанарай профсоюзай горкомой шан барюулагдахаа болонхой.

Н. Иванов.

Ред...
Ц. Ц. ...

Манай адрес, телефо...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Лени...
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. реда... ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни —24-74, сельского хозяйства—47-59, советского ... и культуры, литературы и искусства—34-05, пром... транспорта, информации—35-14, писем и рабсель... отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалт... Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерст... Бурятской АССР.
Н00379.